

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL; NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 23 JULI 1947

No. 1576

COMMISSIE VAN REDACTIE:*H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.*

INHOUD:	Blz.
De artikelen van deze week	583
Uit buitenlandse bron	583
Nationalisatie van De Nederlandsche Bank door <i>Prof. Dr P. B. Kreukniet.</i>	584
Het huurprobleem door <i>Mr J. Wilkens.</i>	585
Het rederijbedrijf door <i>C. Vermey.</i>	586
De internationale goederenpolitiek door <i>G. Greidanus</i>	588
Overheid en industrie in Engeland door <i>H. J. Groenevelt</i>	591
Ingezonden stuk: Verplichte aansluiting van openbare diensten en bedrijven bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties door <i>J. Hasper</i> , met naschrift van <i>Mr H. A. Foyer</i>	592
Aantekening: Nederland en Indonesië als economische eenheid	593
Internationale notities: Verhoging van de steenkoolprijs in de Verenigde Staten? ..	594
Engelse arbeidsconflicten in 1946	594
De monetaire toestand in Argentinië	595
Ontvangen boeken en brochures	595
Geld- en kapitaalmarkt	595
Statistieken: Bankstaten	595
In- en uitvoer van Nederland	597
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland ..	597
Stand van 's Rijks Kas	597
Kapitaalbeweging van Nederland naar de Verenigde Staten sinds begin 1935	597
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	598
Kortlopende schulden aan en vorderingen op Nederland, Oost- en West-Indië van de Amerikaanse banken	598
Goudin- en uitvoer der Verenigde Staten	598
Buitenlandse kapitaalsaldi in de Verenigde Staten	598
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Ne- derland	599
Werkloosheid in Nederland	599
Groothandelsprizen in de Verenigde Staten	599

DEZER DAGEN

heeft de Nederlandse Regering haar officieel stilzwijgen tegenover de Republikeinse onbestendigheid moeten verbreken. Een tot het uiterste teruggehouden beslissing is gevallen; tot politieel optreden op Java en Sumatra is overgegaan. Niet triomfantelijk is de krijgsbanier ontrold. Op rechtschapen wijze heeft de Minister-President aange-
toond, dat zij moest worden gedragen. Zoals de aestheticus John Ruskin eens stelde tegenover jeugdige Britse offi-

cieren: „Ik zeg u, dat het beginsel van niet tussen beide komen... even zelfzuchtig en wreed is, als de ergste zucht tot verovering”. Naar gedachte is het Nederlandse ingrijpen constructief; moge de uitwerking van het besluit voor de kwetsbare goedwillende bevolkingsdelen niet tengevolge hebben, dat deze gedachtengang te idealistisch blijkt.

Bij deze beslissing vervaagt zelfs de strijd om den brode. De Amsterdamse bakkerspatroons hebben in allerijl hun staking herroepen: de Regering handhaaft voorlopig de broodprijs. Ook in Rotterdam heeft men besloten onder deze omstandigheden de Regering niet lastig te vallen over het vliegveld.

In de strijd om de wederopbouw overheerst alom het strijdelement. Welhaast lusteloos is in Groot-Brittannië het besluit aanvaard en bekrachtigd, dat Brits-Indië op 15 Augustus zal verdelen in twee dominions: India en Pakistan. Voor emotie echter heeft de leider der Moslems, Jinnah, gezorgd door mee te delen, dat hij naast zijn optreden als Gouverneur-Generaal van Pakistan actief politiek leider zal blijven. Het Britse evenwichtsschema voor beide dominions is hiermede op voorhand verbroken. Voor het aanbieden van goede diensten zal in India nog aanleiding te over zijn. En voor Birma, wachtend op dominionstatus, heeft Attlee thans verklaard, dat de feitelijke macht nog bij Groot-Brittannië berust, dat zich gereed houdt daarheen militaire versterkingen te zenden. In China blijft het oorlog, in Griekenland werd hij welhaast formeel begonnen.

Dit geldt de randen der continenten, waar de branding altijd het hevigst is. Doch wie kan de strijd om het schijnbaar stille water Duitsland peilen? Officieel kan er over beslissingen niet worden gerept: de Grote Vier moeten nog steeds vergaderen in November. Maar op de handelsconferentie te Genève en de wederopbouwconferentie te Parijs wrongen de discussies om één punt: de bestemming van Duitsland. Zestien landen waren te Parijs nominaal aanwezig, veertien reëel door het verheugende thans officiële samengaan der drie Tolunielanden. Procedurequaesties waren er niet, tot een inventarisatievoorstel op korte termijn kon men komen. Is zelfs dit een zich reppen in een doodlopend slop? Het eerste optreden, dat aan het Marshall-plan gevolg leek te geven, het ruime verkeer tussen de West-Europese nabuurhavens en Duitsland, is door de Amerikaanse opperbevelhebber, Generaal Lucius Clay, geweigerd op het oude schijnmotief: de kosten aan dollars. Zal het Amerikaanse Congres over het ruimer kader, het Marshall-plan als geheel, ook ruimer oordelen? Het antwoord is door verdaging uitgesteld.

In elk geval is Amerika voor hulpverlening op volle kracht. President Truman heeft aan zijn natie kunnen mededelen, dat het economisch leven een hoogtepunt heeft bereikt. Zo blijft de mogelijkheid op een positief antwoord op de conclusie van Charles en Mary Beard in een boek over het begrip „civilization”: „Despite the mutability of things human there is one invariable in the history of men and women. This is war.”

HAV BANK - SCHIEDAM

PERONEEL-VERZEKERING

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 28 Juli a.s. in ons bezit te zijn.

◆ Beschikbare krachten ◆

Economisch geschoolde kracht.

26 jaar, uitgebreide ervaring op commercieel en administratief gebied, thans werkzaam in leidende functie, zoekt verandering van werkkring. Brieven onder no. ESB 958 aan het bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Economisch doctorandus

29 jaar, ongehuwd, pas afgestudeerd, tevens belangstelling voor juridische problemen, zoekt werkkring met toekomstmogelijkheden, uitzending naar Indië of elders geen bezwaar. Brieven met inlichtingen omtrent aard der werkkring en salaris enz. onder no. ESB 960, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Organisator

bereisd, moderne en Maleise talen vlot beheersende, zoekt permanente positie in het buitenland. Steller is 49 jaar, kerngezond, representatief type. Zojuist terug van 2-jarige dienst bij Unrra, waar hij slechts leidende posities vervulde. Brieven gaarne onder no. ESB 963, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Industriële vormgeving.

Verfijning uwer Industrieproducten bereikt u, door zich de medewerking te verzekeren van een zowel aesthetisch als technisch ontwikkeld adviseur. Bureau voor Industriële Vormgeving, Bloemveldlaan 51, Haarlem.

Behandeling van alle
bankzakèn

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Economisch-Statistisch Kwartalbericht

*De eerste aflevering
is verschenen*

UIT DE INHOUD:

Conjuncturele toestand van Nederland, Indonesië, België, Verenigde Staten en Groot-Britannië;

Internationale geldmarkten en prijsniveaux;

Zwarte prijzen in bezettingstijd.

Jaarabonnement 1947 voor abonné's „E.-S.B.” f 4.—.

Afzonderlijke abonnementen f 6.—.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr P. B. Kreukniet, *Nationalisatie van De Nederlandse Bank.*

In het verleden is jaren lang strijd geleverd over de vraag of de centrale bank staatsbank of particuliere instelling dient te zijn. Als kernpunt kwam uit de argumenten voor een particuliere circulatiebank naar voren: deze bezit een zekere mate van zelfstandigheid, volstrekt noodzakelijk voor het juist functioneren. Deze zelfstandigheid ligt niet op het terrein van de macht der aandeelhouders, maar op dat van de positie van het bestuur der bank tegenover de Regering, in het bijzonder het Departement van Financiën. Twee elementen zijn hier bepalend: de wijze van benoeming en ontslag der directieleden en de aanwijzingen, welke de minister van Financiën aan de directie kan geven. Met name op het gebied van deze aanwijzingen moet worden gewaakt voor gevaren, die het algemeen belang zouden kunnen schaden.

Mr J. Wilkens, *Het huurprobleem.*

Onder de gegeven omstandigheden moet de oplossing van het huurprobleem worden gezocht in een directe, zo groot mogelijke aanpassing van de huren voor de nieuwbouw aan de gestegen bouwkosten, gepaard met een toelating van een huurverhoging der bestaande panden tot maximum 20 pCt ter beoordeling van de verhuurder.

Op de duur zullen de aldus geschapen huurverschillen naar elkaar toe moeten groeien.

C. Vermey, *Het rederijbedrijf.*

De vraag naar scheepsruimte overtreft nog steeds het aanbod; de „sellers' market" houdt nog aan. Op korte termijn zijn de vooruitzichten voor het rederijbedrijf dan ook gunstig.

De perspectieven op langere termijn manen tot voorzichtigheid. Er zijn verschillende factoren, die efficiënte exploitatie bemoeilijken; de Laplatamarkt is thans goeddeels uitgeschakeld; Engeland's sterk verminderde mijnbouwproductie vormt een uiterst storend element. Verandering is niet te verwachten, zolang de wereldhuishouding ontwricht blijft.

G. Greidanus, *De internationale goederenpolitiek.*

Het belang, dat Nederland bij de internationale goederenovereenkomsten heeft, is tweeledig:

1. In verband met onze verbondenheid met het grote wereldverkeer dienen de internationale handelsbetrekkingen zo goed mogelijk te worden geregeld; de voorziening van 's werelds belangrijkste grondstoffen dient zo regelmatig mogelijk en zonder ernstige storingen plaats te vinden.

2. Nederland is daarnaast in hoofdzaak consument van deze grondstoffen en heeft als zodanig belang bij lage prijzen ervan.

Tegen deze achtergrond worden de implicaties geschetst van de regelingen en plannen op het terrein van de internationale goederenpolitiek.

H. J. Groenevelt, *Overheid en industrie in Engeland.*

De Engelse industrie werkt in het algemeen met verouderde machines en installaties, volgens verouderde productiemethoden en naar verouderde modellen en voorbeelden. Thans wordt in Engeland, op initiatief van de Overheid, intensief studie gemaakt van vraagstukken van industriële vormgeving, organisatie en efficiency.

De Labourregering is van opvatting, dat het particulier initiatief in Engeland heeft getoond, niet in staat te zijn het tempo van de industriële ontwikkeling elders bij te houden; vandaar het streven naar nationalisatie. Men dient echter, naast de voordelen, die aldus in de vorm van hogere productiviteit kunnen worden verkregen, rekening te houden met de ermede gepaard gaande lasten van een bureaucratisch contrôle-apparaat.

UIT BUITENLANDSE BRON.

Europa's economisch herstel is het object zowel van de Europese Economische Commissie te Genève als van de conferentie te Parijs. „As seen from Geneva", zo zegt „The Economist" van 19 Juli jl., „the latter is an upstart taking over tasks and opportunities which the United Nations had reserved for itself". Er is inderdaad een zeker dualisme in dit opzicht. Zo zullen onder de Europese Economische Commissie, die bezig is haar werkerrein te verbreden, over enige maanden talrijke commissies ter bestudering van diverse Europese problemen ressorteren; van belang is, dat hierin ook vertegenwoordigers van Oost-Europa zitting zullen hebben. „Co-operation between Paris and Geneva should be encouraged, but it will be delayed if Mr Myrdal does not bring his commission out of the present mood of injured dignity".

Het steenkoolvraagstuk in Engeland „looks as gloomy as ever", zegt „The New Statesman and Nation" van 19 Juli jl., „and there is now added the factor of American complaint that low coal production in Great Britain and in the British-controlled Ruhr lies at the back of a good many of Europe's economic difficulties. The five-day-week has admittedly not so far proved its success — though that is a very different thing from proving a failure — and it has become plain that something more than the transfer of the mines to public ownership and management and the calling of the Mineworkers' Union into close consultation at the centre is needed to overcome the difficulties in the way of higher output".

De Parijse graanconferentie bracht aan het licht, dat in de periode 1947—1948 de wereldimport van graan werd getaxeerd op 50 miljoen ton voor menselijke en 6 miljoen ton voor dierlijke consumptie. De wereldexport raamde men op 32 miljoen ton, t.w. de Ver. Staten 14,5, Argentinië 5,5, Australië 1,65, Canada 8 en andere landen, inclusief Rusland, 2,35 miljoen ton, aldus „The Financial Times" van 17 Juli jl. In Argentinië bevinden zich grote voorraden, maar met dit land is nog geen overeenstemming bereikt inzake prijzen.

Een bedrag van \$ 2½ milliard zal door de Verenigde Staten worden besteed voor de aankoop van strategische en dringend nodige materialen als lood, koper, rubber, peper, chroomerts, industriediamant, mangaanerts, tungsten, nikkel, vanadium, tin, kinine, kobalt, columbium en schellak. Deze materialen zullen, zo deelt de „U.S. Information Service" van 14 Juli jl. mede, als militaire voorraden worden aangehouden.

Het aandeel van BeNeLux in de wereldhandel (import plus export) in 1938 blijkt uit onderstaande cijfers van de 5 belangrijkste landen (ontleend aan het Bulletin van de „Banque Suisse" van Juli 1947):

Landen	In miljoenen \$ van 1,50463 gram fijn goud
Groot-Britannië	3.837
Verenigde Staten	2.957
Duitsland	2.546
Nederland	882
België/Luxemburg	797
BeNeLux	1.679
Frankrijk	1.301
Totaal	27.555

Met het wegvallen van Duitsland zal BeNeLux dus de derde plaats innemen.

Rusland kocht 16.000 ton rubber te Singapore, onder conditie, dat het vervoer met Russische schepen moet plaatsvinden. Deze transactie werd bewerkstelligd door een gedurende een viermaandelijks verblijf te Singapore van de Russische „trade agent" N. I. Plakin, aldus „The Times" van 17 Juli jl.

NATIONALISATIE VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

Het meest belangwekkende van de twee wetsontwerpen aangaande De Nederlandsche Bank, die ruim een maand geleden bij de Tweede Kamer zijn ingediend, is, dat nagenoeg niemand ze belangwekkend schijnt te achten.

Het is zeker niet verwonderlijk, dat de gemoederen over de voorgestelde veranderingen in de status en in het statuut van onze centrale bank niet verhit geraken, indien men deze veranderingen slechts beziet uit de gezichtshoek van de principiële strijdvraag: nationaliseren of niet nationaliseren, want op dit gebied is De Nederlandsche Bank geen geschikte twistappel. Wie zijn hart aan nationalisatie heeft verpand, denkt aan heel andere objecten dan een instelling, die kennelijk de twee kenmerken bezit, welke naar de algemeen gehuldigde opvatting voldoende grond zijn voor het onder beheer van de overheid staan, nl. een monopolistische positie en het voorzien in collectieve behoeften. Anderzijds, wie meent te kunnen aantonen, dat nationalisatie uit den boze is, zal als demonstratie-object evenmin de circulatiebank kiezen als bijv. de P.T.T. Nationalisatie van de centrale bank moet men niet zien als een bijzonder geval van nationalisatie in het algemeen: het is een vrijwel op zichzelf staande quaestie. Overigens blijkbaar een quaestie, waarover men zich heden ten dage niet bovenmatig opwindt.

De reden daarvan is niet ver te zoeken; zoals de M. v. T. van het wetsontwerp „nopens de naasting der aandelen in De Nederlandsche Bank N.V.” terecht opmerkt, betreft het hier in feite niet meer dan een formele consolidering van de historische ontwikkeling. Onder het huidige statuut is de verhouding tussen de Staat en De Nederlandsche Bank zodanig, dat het in eigendom overgaan van de aandelen aan de Staat practisch nauwelijks iets aan de situatie verandert.

Betekent dit nu, dat de vraag, of de centrale bank een staatsbank of een particuliere instelling dient te zijn, volkomen onbelangrijk is geworden? Het woord „geworden” is hier zeker op zijn plaats, want over dit punt heeft men, in Nederland zowel als elders, in het verleden tientallen jaren lang uitvoerig gediscuteerd. Of moet men besluiten, dat het pleit definitief ten gunste van een staatsbank is beslecht? Het indienen der vermelde wetsontwerpen wettigt een kort ingaan op deze vragen.

Allereerst zij vastgesteld, dat in de discussie nooit in het geding is geweest de plicht der overheid, voorzieningen te treffen teneinde het publiek vertrouwen in te boezemen jegens de circulatiebank, aan welke de Staat een bijzondere positie toekent, en waarborgen te scheppen tegen ontoelaatbare practijken dezer instelling. Ook waren de strijdende partijen het er steeds over eens, dat de Staat zorg dient te dragen voor het geldwezen, dus een monetaire politiek moet volgen, hetgeen inhoudt een toezicht op de gestie der centrale bank, vooral naarmate deze zich gaandeweg ontwikkelde tot het orgaan, dat beslissende invloed uitoefende op het credietvolume der particuliere banken en de omvang van het voortdurend aan betekenis winnende girale geld.

De controverse ging dus slechts over de voor- en nadelen van enerzijds een staatsbank, anderzijds een particuliere onderneming, die op talrijke punten aan het gezag van de Staat was onderworpen, doch niettemin een zekere mate van zelfstandigheid genoot. De stelling, dat de Staat het laatste woord dient te hebben inzake de monetaire politiek, is dus geen argument in de discussie, waarmede de voorkeur voor een staatsbank bepleit kan worden.

De wijzigingen, welke zich in de afgelopen twintig jaar op het gebied der monetaire politiek hebben voltrokken, zijn van grote invloed geweest op de verhouding tussen Staat en centrale bank. Onder vigueur van de

gouden standaard kon de bemoeienis van de overheid met de centrale bank wat haar credietpolitiek betrof — afgezien dus van het waken voor het vertrouwen in en de betrouwbaarheid van deze instelling — in grove trekken zeer eenvoudig zijn: het geven van een dekkingsvoorschrift en het opleggen van een inwisselingsplicht of, bij de latere varianten van de gouden standaard, van een verplichting, die in wezen op hetzelfde neerkomt. Het winststreven deed dan de centrale bank zich gedragen als in overeenstemming was met de monetaire politiek van de gouden standaard. De conclusie, dat dus onder de gouden standaard de vorm van particuliere onderneming voor de circulatiebank de voorkeur verdiende, is echter ongewettigd; daar immers een staatsbank zeer wel bij machte is het winststreven van een onderneming op bedrieglijke wijze na te bootsen.

Het prijsgeven van de gouden standaard deed het eenvoudige schema voor de leiding der overheid ten aanzien van de politiek der centrale bank verdwijnen, zonder dat er een ander even eenvoudig schema voor in de plaats trad. Wij kunnen de vraag, of de gouden standaard ten onder ging, omdat men deze vorm van monetaire politiek door een andere — die men beter achtte — wenste te vervangen, dan wel of hij aan technische tekortkomingen bezweek — zodat men werd genoopt, naar een ander beginsel van geldpolitiek uit te zien — laten rusten. Het is voldoende vast te stellen, dat het na het verlaten van de gouden standaard nodig werd, dat of de overheid aan de centrale bank bepaalde instructies betreffende de monetaire politiek gaf of zij het bepalen van deze politiek aan de bank overliet. Het kan geen bevreesdheid wekken, dat de eerste weg werd gekozen. Wederom dient er echter op te worden gewezen, dat deze wijziging in de verhouding geen argument is in de controverse staatsbank-particuliere onderneming. De zekerheid, dat deze laatste de instructies zal opvolgen, kan immers worden verkregen. In het K.B. van 1 October 1945 tot wederinvoering van de Bankwet 1937 is het beginsel, dat de Regering in laatste instantie de richtlijnen van de monetaire politiek bepaalt, uitdrukkelijk vastgelegd. Een overeenkomstige bepaling komt trouwens voor in het tweede nu ingediende wetsontwerp, het ontwerp Bankwet 1947. Art. 26 begint als volgt: „In de gevallen, waarin Onze Minister zulks ter coördinatie van de monetaire en financiële politiek der Regering en de politiek van de Bank noodzakelijk acht, geeft hij, de bankraad gehoord, aan de directie de ter bereiking van dat doel nodige aanwijzingen”. Uit het in het ontwerp voorkomende van deze bepaling blijkt wel duidelijk, dat de veranderde relatie tussen de Overheid en de centrale bank geen argument voor een staatsbank is: de bepaling is mogelijk voor een particuliere instelling, zij is in de ogen van de voorstanders ener staatsbank echter blijkbaar nodig voor een staatsbank.

Welke zijn dan de argumenten voor een staatsbank? De M. v. T. op het eerste der ingediende wetsontwerpen, dat betreffende de naasting der aandelen, geeft er twee. Het eerste is, dat de bank winsten kan maken of verliezen kan lijden uit hoofde harer publieke taak, welke niet ten gunste of ten laste van particulieren dienen te komen. Het tweede is, dat „ook de schijn, dat particulieren enige zeggenschap zouden hebben, dient te worden vermeden”. Door de naasting der aandelen „ontstaat een eerlijke en evenwichtige figuur, die volkomen in overeenstemming is met de gewijzigde verhoudingen”. Men kan moeilijk beweren, dat deze argumenten zeer sterk zijn. Maar zijn er krachtiger argumenten tegen de figuur ener staatsbank? Zo niet, dan is het inderdaad zo, dat een lichaam, hetwelk geheel onder de autoriteit van de overheid staat, logisch een staatsinstelling behoort te zijn.

In de oude discussie zijn vele argumenten, van verschillend gehalte, te berde gebracht. Het is gelukkig onnodig deze alle op te rakelen, want het kernpunt had-

den de argumenten voor een particuliere circulatiebank steeds gemeen: deze bezit een zekere mate van zelfstandigheid, welke voor het juist functioneren volstrekt noodzakelijk werd geacht.

Terecht kan men zich nu evenwel afvragen, of deze betrekkelijke onafhankelijkheid bereikt wordt door de aanwezigheid van particuliere aandeelhouders, die niets in de melk te brokken hebben, en teloor gaat bij naasting der aandelen. Welke verandering in de zelfstandigheid der bank treedt op, wanneer de aandelen, die praktisch geen zeggenschap geven, van particulieren overgaan aan de Staat? Deze vraag moet men inderdaad zo stellen, daar immers de eis, dat de overheid het monetaire beleid bepaalt, geen andere dan niets in de melk te brokken hebbende aandeelhouders gedooft. De essentiële vraag blijkt dus niet te zijn: staatsbank of particuliere onderneming? maar: een al of niet voldoende mate van zelfstandigheid der bank? De betrekkelijke zelfstandigheid der centrale bank moet men op een ander terrein zoeken dan op dat van de macht der aandeelhouders en wel op dat van de positie van het bestuur der bank tegenover de Regering in het algemeen en het Departement van Financiën in het bijzonder. Deze positie wordt hoofdzakelijk bepaald door twee elementen:

(1) de wijze van benoeming en ontslag der leden van de directie;

(2) de aanwijzingen, welke de minister van Financiën bevoegd is aan de directie te geven.

De wijze van benoeming en ontslag bepaalt, of een zekere regering of Minister in staat is op korte termijn een bankdirectie in het leven te roepen, die haar onafhankelijkheid vrijwillig prijsgeeft. Het zou te ver voeren de voorzieningen van het ontwerp op dit punt in beschouwing te nemen. Zij geven de indruk, voldoende waarborgen te bevatten tegen „packing the court”.

Wat de aanwijzingen, door de Minister te verstrekken, betreft, vindt men in het ontwerp een bepaling, in art. 26(1), die hierboven reeds werd weergegeven. Het departement is, blijkens verschillende passages in de twee Ms. v. T., ervan overtuigd, dat het wenselijk is, dat de bank „die mate van zelfstandigheid tegenover de Regering behoudt, welke voor een behoorlijke functionering van de circulatiebank en voor het voeren van een weloverwogen monetaire politiek onmisbaar is”. Vandaar, dat in art. 26(2) een waarborg is opgenomen: aan de directie is een recht van beroep op de Kroon toegekend, voor het geval, dat zij tegen het opvolgen van aanwijzingen bedenkingen heeft.

Dit is inderdaad een waarborg, doch het is de vraag, of hij voldoende is. Er is nl. nog een belangrijk aspect van de aanwijzingen. Dat de overheid aan de circulatiebank aanwijzingen moet geven, is voor geen bestrijding vatbaar. De mogelijkheid bestaat evenwel, dat deze aanwijzingen van zodanige aard zijn, dat zij het restje zelfstandigheid van de bank geheel doen verdwijnen, nl. *als zij te gedetailleerd zijn*. De M. v. T. zegt (art. 9): „De richting van het monetaire beleid dient door de Overheid te worden bepaald; de circulatiebank voert dat beleid uit”. Zo moet het zijn, doch een waarborg, dat de aanwijzingen inderdaad steeds zo algemeen zullen zijn, dat zij niet verder gaan dan het bepalen van de richting der politiek en niet de uitvoering betreffen, is niet aanwezig. Of de waarborg, die wel aanwezig is, op dit punt voldoende is, is op zijn minst dubieus.

Het grootste gevaar, dat hier is gelegen, betreft de relatie van De Nederlandsche Bank tot het particuliere bankwezen. Bij zeer gedetailleerde aanwijzingen wordt De Nederlandsche Bank eenvoudig een verlengstuk van het Departement van Financiën. Dit zou ongetwijfeld ten detrimente van de verhouding tot de particuliere banken gaan en daardoor het algemeen belang schaden.

Zeer wezenlijk kan het hierboven genoemde gevaar worden op het punt van het toezicht op het credietwezen.

Art. 9(3) van het ontwerp Bankwet 1947 bepaalt, dat De Nederlandsche Bank een dergelijk toezicht uitoefent. Art. 9(4) opent de mogelijkheid, dat bij algemene maatregel van bestuur bedoelde toezicht worden gesteld „volgens regel van Bank bedoeld toezicht zal uitoefenen in het belang van de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen en van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening”. Ter bekrachtiging van een zodanige algemene maatregel van bestuur moet zo spoedig mogelijk een wetsontwerp worden ingediend. De mogelijkheid is niet denkbeeldig, dat zulk een algemene maatregel van bestuur of de daarop steunende aanwijzingen te gedetailleerd zullen zijn. Wat de algemene maatregel van bestuur betreft, is een waarborg gelegen in de noodzakelijke bekrachtiging door een wet. Wat de aanwijzingen betreft, zulk een waarborg echter. Men behoeft zich slechts rekenschap te geven van wat de nadere regels, volgens welke De Nederlandsche Bank het toezicht moet uitoefenen, kunnen behelzen, om in te zien, hoe gemakkelijk hier te ver kan worden gegaan.

Er is overigens nog een andere zijde aan dit toezicht. Indien het toezicht de solvabiliteit en liquiditeit der credietinstellingen verzekert, wat moet dit toezicht dan verder nog doen in het belang van „een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening”? Is met het waken over de solvabiliteit en liquiditeit niet reeds alles omtrent de credietverlening gezegd? Onwillekeurig gaat men zich afvragen, of met de geciteerde zinsnede niet bedoeld wordt op een door De Nederlandsche Bank in opdracht van het Departement van Financiën uit te oefenen invloed op de richting der credietverlening, hoewel de M. v. T. tot deze gedachte geen aanleiding geeft. Ondenkbaar is dit niet: de wet, waarbij de Bank of England is genationaliseerd, bevat een dergelijke bepaling, de befaamde „clause 4”, waarover heel wat te doen is geweest. Deze bepaling laat echter het initiatief aan de Bank of England.

Maar laat ons niet voorbarig, zijn: over het wetsontwerp, dat de mogelijkheid van een algemene maatregel van bestuur schept, waarop aanwijzingen zouden kunnen steunen, die in dit opzicht te ver zouden kunnen gaan, is zelfs nog niet het voorlopig verslag verschenen.

Prof. Dr P. B. KREUKNET.

HET HUURPROBLEEM.

Er heerst tegenwoordig een lofwaardige eensgezindheid tussen Regering, theoretici en praktici over het feit, dat het huidige, naar de toestand van 1 Mei 1940 gefixeerde huurpeil te laag is; dat dientengevolge de bestaande woningen dreigen te worden verwaarloosd en nieuwe woningen niet of alleen in veel te grote mate ten koste van de belastingbetaler kunnen worden gebouwd. De moeilijkheden beginnen echter, wanneer men in de wantoestand verbetering wil aanbrengen.

Daarom is het goed, dat concrete plannen worden ontwikkeld, welke de Regering op hun waarde kan toetsen, alvorens een beslissing te nemen. Een systeem van huurverhoging, waarbij een gedeelte middels de belastingdienst wordt gestort in een fonds voor financiering van de nieuwbouw¹⁾ lijkt ons, afgezien van de bezwaren bij de technische uitwerking van deze gedachte, principiële onaanvaardbaar.

Men heeft tot dusverre de huren nog niet willen verhogen, omdat de huur een belangrijke post is op het budget van iedere Nederlander voor minimum levensonderhoud. Huurverhoging zal een aandrang tot loonsverhoging geven en het is een levensbelang voor ons land om de productie zo goedkoop mogelijk te houden.

Daarom dient huurverhoging van de bestaande woningen voorlopig te worden beperkt tot een percentage,

¹⁾ Zoals bijv. laatstelijk voorgesteld door Mr A. G. Lubbers.

hetwelk nodig is om de eigenaar in staat te stellen, zijn bezit goed te onderhouden. Voor gewenste verbeteringen zouden belastingfaciliteiten kunnen worden toegekend in de geest als door Mr van Leeuwen in dit blad voor industriële panden is betoogd²⁾.

Eveneens lijkt ons minder juist een systeem, waarbij de hoge kosten van de nieuwbouw in veel grotere mate worden betaald door de categorie van bezitters van onroerend goed dan door bezitters van andere vermogensbestanddelen.

En tenslotte lijkt het ons in het algemeen verkeerd om naar belastingverhoging te streven.

Een speciaal bezwaar van belastingverhoging is ook nog, dat de eigenaar wordt gedwongen de huurverhoging toe te passen. Het is echter veel juist om de mate van huurverhoging binnen zekere grenzen — bijv. 20 pCt — over te laten aan het inzicht van de verhuurder.

Geheel anders ligt het probleem bij de nieuwbouw. Het is logisch, dat de huur voor nieuwbouw zodanig wordt bepaald, dat de bouwkosten uit de huren kunnen worden afgeschreven. Kan deze logische grondgedachte nog niet ten volle worden toegepast, omdat men op de duur nog weer een daling der bouwkosten verwacht, dan zal men de huur kunnen vaststellen op het te verwachten toekomstig huurpeil, — bijv. 60 pCt boven dat van 1 Mei 1940 — en voor de rest een rijksbijdrage op de exploitatie of een premie ineens kunnen geven.

De grote voordelen van een dergelijk systeem springen in het oog. Er behoeft niet een absoluut onbetaalbare subsidie voor de woningbouw te worden gegeven en de huurders beginnen geleidelijk te wennen aan de gedachte, dat de huren inderdaad te laag zijn. Wie een nieuwe, moderne vrije woning wil of moet betrekken, wordt gedwongen zich te realiseren, dat hij offers in zijn andere uitgaven moet brengen, hoe zwaar hem dit misschien ook zal vallen.

Aan eenvoudige, maar goede tweekamerwoningen (die later gemakkelijk tot vierkamerwoningen kunnen worden samengevoegd) is grote behoefte, doch ze worden niet gebouwd, omdat er geen redelijke huur voor wordt toegelaten. Toch is dit wellicht het beste, wat wij in de armoedige omstandigheden, waarin ons land verkeert, kunnen doen.

Resumerende wil het ons dus voorkomen, dat onder de gegeven omstandigheden de oplossing van het huurprobleem moet worden gezocht in een directe zo groot mogelijke aanpassing van de huren voor de nieuwbouw aan de gestegen bouwkosten, gepaard met een toelating van een huurverhoging der bestaande panden tot maximum 20 pCt ter beoordeling van de verhuurder.

Dit zijn geen maatregelen voor de eeuwigheid — economie is nu eenmaal geen wiskunde! — want op de duur zullen de aldus geschapen huurverschillen naar elkaar toe moeten groeien.

De door ons voorgestane maatregelen echter beperken voorlopig de huurverhogingen tot de mate, waarin ze thans reëel verantwoord zijn, en als zodanig door ieder gewoon en redelijk mens zullen kunnen worden begrepen en als noodzakelijk zullen kunnen worden aanvaard. Ze eisen niet daarnaevens nog belastingverhoging en vormen ook geen vernuftig en onbegrepen systeem voor alle tijden, dat onbestaanbaar is. Ze zijn eenvoudig en vereisen geen nieuwe, ingewikkelde controlemaatregelen, omdat ze van de eenvoudige gedachte uitgaan, dat men de tering naar de nering moet zetten. Ze stimuleren de vrije nieuwbouw, zoveel mogelijk selfsupporting en beperken de fantastische aanslag, die de tegenwoordige nieuwbouw op de rijksmiddelen moet doen. Kortom: ze zullen op gezonde wijze gezondere toestanden scheppen voorzover dit in de gegeven werkelijkheid bereikbaar is.

Mr J. WILKENS.

²⁾ Zie: „Schijn en werkelijkheid” door Mr H. F. van Leeuwen in „E.-S. B.” van 2 Juli 1947, blz. 529.

HET REDERIJBEDRIJF.

De huidige situatie.

Bij de aanvang van het tweede semester van 1947 lijkt het nuttig de voornaamste gebeurtenissen op de wereldvrachtenmarkt de revue te laten passeren en op grond daarvan een conclusie te trekken ten aanzien van de vermoedelijke uitkomsten van het rederijbedrijf gedurende het lopend boekjaar. Allereerst blijkt, dat de achterliggende zes maanden, wat de resultaten betreft, aan de verwachtingen hebben beantwoord; de vraag naar scheepsruimte overtrof en overtreft ook thans nog het aanbod, m.a.w. de reders plukken de voordelen van een „sellers' market”. Weliswaar zijn de exploitatiekosten in vergelijking met 1939 aanzienlijk gestegen — gages 250/300 pCt, dek- en machinekamerbehoeften rond 300 pCt, verzekering rond 250 pCt, onderhoud en reparatiekosten 300 pCt — en bedragen zij thans gemiddeld het drievoudige van vóór de oorlog, maar hier staat tegenover, dat de stijging der vrachten nog aanzienlijk groter is.

Dat de huidige toestand in wezen ongezond is, behoeft geen betoog. Terecht wees Lord Rotherwick, President-Commissaris der Clan Line Steamers Ltd, er ter jongste jaarvergadering op, dat de goederen- en vrachtenmarkten staan in het teken der „cost plus” basis. Iedere vermeerdering van kosten in het productieproces, om het even of dit geldt de prijs der grondstoffen, der lonen dan wel een der andere samenstellende factoren van de kostprijs, wordt afgewenteld op de verbruiker. Dat een aanpassing aan de werkelijkheid, de harde werkelijkheid van een totaal verarmde wereldhuishouding onvermijdelijk moet komen, is duidelijk. Nog leven wij in „a fool's paradise”, waaruit wij straks met harde hand zullen worden verdreven. Dat ondanks een stijging der exploitatiekosten met gemiddeld 300 pCt — en de stijging zet zich nog steeds voort —, ondanks het lange oponthoud in tal van havens met de daaruit voortvloeiende verlenging van de reisduur (t.w. gemiddeld 20 pCt langer dan vóór de oorlog) en het wegvallen van markten, die weleer talrijke schepen emplooi verzekerden — rijst uit het Verre Oosten, soyabonep uit Mandsjoekwo, graan van de Zwarte Zee en Donau, kolen van Engeland etc. — nochtans alleszins bevredigende exploitatie-uitkomsten kunnen worden behaald, bewijst, dat de huidige toestand in wezen ongezond is. Weliswaar staat tegenover het wegvallen der bovengenoemde markten de vooralsnog enorme Amerikaanse uitvoer van kolen en graan, maar... het is goeddeels één-richting verkeer en de omstandigheid, dat de bedrijvigheid op de vrachtenmarkt haar impuls voornamelijk ontleent aan de exportcapaciteit der Verenigde Staten, bergt nog het gevaar in zich, dat wanneer eerlang verarmd Europa zijn laatste dollars in voedsel en grondstoffen heeft geconverteerd en Uncle Sam niet prompt een nieuw crediet opent, de vraag naar ruimte aanzienlijk zal verminderen met alle daaruit voor de vrachtenmarkt voortvloeiende gevolgen.

Voegt men bij deze tot grote voorzichtigheid manende economische factoren de spanningen in internationaal-politiek opzicht, dan is het verklaarbaar, dat de rederijen, die de algemene vrachtvaart uitoefenen, over het geheel weinig neiging vertonen, opdrachten voor de bouw van nieuwe schepen te plaatsen. Immers, er is generlei zekerheid, dat de constellatie der vrachtenmarkt een zodanige zal zijn, dat een redelijk rendement op het in nieuwe schepen te investeren kapitaal gewaarborgd is. Het tegendeel is veel-er waarschijnlijk. Niet slechts zijn ook de bouwrijzen scherp gestegen — de bouw van een schip, dat in 1939 £ 80.000 kostte, eist thans rond £ 240.000 — maar vertraagde oplevering is zo mogelijk een nog groter nadeel. Hier spelen, schaarstefactoren — allereerst kolen en hout —, korter arbeidsduur en verminderde arbeidsprestatie, waardoor zowel de staalproductie als de levering van hulpwerktuigen ontoereikend zijn, een voorname rol. Dat casco's te water worden gelaten zonder dat men enigerlei zekerheid

heeft, wanneer oplevering zal kunnen geschieden, is een in Engeland, bakermat van de scheepsbouw, heden ten dage welhaast normaal verschijnsel. De kortere werkweek, zowel in de mijnindustrie als in de scheepsbouw, welke naar het oordeel van de Labour-Regering tot groter prestatie en geringer absenteïsme zou leiden, heeft tot dusver allernuist aan de door Labour gekoesterde verwachtingen beantwoord. De skepsis der werkgevers ten aanzien van deze maatregel blijkt veeleer gerechtvaardigd. De 44-urige vijfdaagse arbeidsweek in de Engelse scheeps- en machinebouw heeft vooralsnog uitsluitend tot geringer productie en een verdere stijging van de kostprijs geleid. In feite moet blijkens een recente mededeling van de Engelse Minister van Verkeer Alfred Barnes dit jaar met een maximum productie van 750.000 br. reg. tons aan nieuwe schepen worden gerekend. De productiecapaciteit der Engelse scheepsbouwindustrie is aanzienlijk groter. Het is begrijpelijk, dat de scheepsbouwindustrie onder zo onzekere omstandigheden generlei geneigdheid toont contracten tegen vaste prijzen en met gegarandeerde leveringstermijn af te sluiten. Ook hier vindt het „cost plus” systeem algemeen toepassing. Iedere verhoging van materiaalprijzen, lonen etc. komt ten laste van de opdrachtgever, die moet afwachten, wanneer het bestelde ook inderdaad zal worden geleverd. Even begrijpelijk is het, dat de trampreder er bij zo grote onzekerheid de voorkeur aan geeft, tweedehands schepen, die prompt geleverd kunnen worden en zodoende van de huidige lonende vrachten ten volle profiteren, aan te schaffen en met het plaatsen van opdrachten voor nieuwe te bouwen schepen te wachten tot de vooruitzichten voor de naaste toekomst zich wat duidelijker aftekenen en de bouwvoorwaarden een dalende richting volgen. In Engeland huurt men bovendien zo mogelijk regeringsschepen op lange termijn met bevrachters' optie tot koop. Blijken de schepen gedurende de huurperiode aan de te stellen eisen te voldoen, dan oefent men de koop-optie uit. Het zijn uiteraard voornamelijk trampreders, die dit laatste systeem volgen. Voor de lijnrederijen, die andere eisen aan haar tonnage moeten stellen, ligt de positie anders; zij zijn, willen haar goodwill en „trading rights” niet verloren gaan, wel gedwongen met de exorbitante bouwvoorwaarden en onzekere leveringstermijnen genoegen te nemen. Dat de eerstgenoemde factor, t.w. de zo aanzienlijk gestegen bouwvoorwaarden het lijnbedrijf nog veel zwaarder weegt dan voor de algemene vrachtafvaart, vloeit voort uit de omstandigheid, dat het geregelde lijnschip aan speciale eisen moet voldoen.

De omvang van de wereldhandelsvloot.

Het huidig tekort aan scheepsruimte is niet, zoals men geneigd zou zijn te veronderstellen, het onvermijdelijk gevolg van een door oorlogshandelingen verminderde wereldhandelsvloot. Het totale draagvermogen dezer laatste bedroeg aan het eind van de oorlog naar schatting rond 100.000.000 tons (ca. 65.000.000 br. reg. tons) d.w.z. $\frac{5}{6}$ miljoen tons meer dan vóór de oorlog, terwijl de kwaliteit en snelheid aanmerkelijk zijn verbeterd resp. toegenomen.

Aan de hand van gegevens, door Lloyd's verstrekt, kan het navolgend vergelijkend globaal overzicht worden samengesteld (zie volgende kolom bovenaan):

Inmiddels is in verschillende landen met de uitbreiding van de vloot in verdere voortgang gemaakt. Zonder op volledigheid aanspraak te maken, laat ik enkele bijzonderheden volgen:

Italië per 1 Mei jl. 1.714.167 br. reg. tons (2:172.969 tons draagvermogen).
Zweden per 1 Mei jl. 1.734.090 br. reg. tons.

Noorwegen had op 1 Januari jl. in verschillende landen ruim 2 miljoen br. reg. tons besteld resp. in aanbouw. Zonder rekening te houden met het normaal vernieuwingsproces zou derhalve de Noorse vloot in 1950/'51 ca. 5,5 miljoen br. reg. tons groot zijn. De Deense vloot ver-

	1939 br. reg. tons	Begin 1947 br. reg. tons
<i>Verenigde Staten</i> (zeegaande schepen)	9.000.000	27.000.000
„ „ (reserve)	—	11.000.000
„ „ (Grote Meren)	2.500.000	2.500.000
	11.500.000	40.500.000
<i>Brits Imperium</i>	21.000.000	17.500.000
<i>Japan</i>	5.600.000	1.100.000
<i>Duitsland</i>	4.500.000	700.000 ¹⁾
<i>Noorwegen</i>	4.800.000	3.400.000
<i>Italië</i>	3.400.000	700.000
<i>Nederland</i>	3.000.000	1.900.000
<i>Frankrijk</i>	2.900.000	1.700.000
<i>Griekenland</i>	1.800.000	700.000
<i>Zweden</i>	1.600.000	1.700.000
<i>Denemarken</i>	1.200.000	700.000
<i>U.S.S.R.</i>	1.300.000	1.200.000
<i>Spanje</i>	900.000	900.000
<i>Andere landen</i>	5.000.000	4.300.000
	68.500.000	77.000.000

¹⁾ 33,3 % der vloot is 26/29 jaar oud. 35 % varieert van 29 tot 52 en 8,5 % is meer dan 52 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van alle schepen van meer dan 500 tons bedraagt ruim 40 jaren.

meerderde gedurende het eerste halfjaar door aanbouw resp. aankoop met ca. 225.000 tons draagvermogen, terwijl alsnog schepen met een totaal draagvermogen van rond 250.000 tons in aanbouw zijn. Men hoopt dan ook, dat de vloot in 1948 een omvang van 90 pCt. der vloot van voor de oorlog zal hebben.

Perspectieven.

Uit het voorgaande blijkt, dat de wereldhandelsvloot thans in feite groter is dan vóór de oorlog. Houdt men echter rekening met de niet in de vaart zijnde reserve vloot der Verenigde Staten, dan verdwijnt het excedent goeddeels. Afgezien van het potentieel draagvermogen der wereldhandelsvloot zijn er verschillende factoren, die een efficiënte exploitatie, d.w.z. het grootst mogelijke nuttig gebruik, ongunstig beïnvloeden. Gemiddeld 20 pCt langer duur der rondreis, waardoor het voordeel der grotere snelheid in vele gevallen verloren gaat; lange duur der reparaties en werkzaamheden, nodig om voor oorlogsdoel-einden gebruikte schepen wederom voor de normale vaart geschikt te maken, resulterend in het onttrekken aan de markt van een aanzienlijke tonnenmaat; in feite oneconomisch vervoer, t.w. kolen van Amerika — in stede van Engeland, Duitsland, Polen etc. — naar Europa ¹⁾ e.d. De betekenis van laatstgenoemd vervoer en — terloops — de weinig bemoedigende situatie van Engeland's mijnbouw, weleer sleutelindustrie, blijken uit de maandelijks gedurende het derde kwartaal van Amerika naar Europa te verschepen hoeveelheid, t.w. ruim 2.500.000 tons, met dien verstande, dat de European Coal Organisation er in heeft toegestemd Engeland het op 9 miljoen tons geschat boven de behoeften uitgaand surplus toe te wijzen. Een aanzienlijk gedeelte van deze kolenaanvoer vindt met „vrije” Amerikaanse schepen plaats. Deze laatste kunnen, dank zij de huidige vrachten variërend van \$13,95 tot \$9,90 naar gelang van bestemming met een behoorlijk overschot varen, ondanks de zomeel hogere exploitatie-onkosten onder Amerikaanse vlag varende schepen. Op het ogenblik vinden „Liberty”-schepen met een totaal draagvermogen van rond 10 miljoen tons, die door Amerikaanse „operators” op bareboat basis van de Regering zijn gehuurd, in de Transatlantische vaart emplooi. De maandelijkse exploitatiekosten van een „Liberty”-schip onder Amerikaanse vlag bedragen ca. £ 8.000. De maandelijkse gage voor een A B (able bodied seaman) bedroeg in 1938 \$ 72,50, thans \$ 182,85. Voor Engeland bedragen de cijfers resp.

¹⁾ Typerend is in dit verband de aankoop door Eire van 350.000 tons kolen voor verscheping van de Pacific!

£ 9.12.6 en £ 24. Hierbij blijft het echter in Amerika niet. Allerlei extra's, d.w.z. een lading-bonus zelfs voor bulk-lading als kolen, een extra-risico bonus voor de vaart naar Europa, op grond waarvan een Amerikaans matroos, wiens schip bijvoorbeeld drie weken in Londen ligt, een risico-bonus van \$ 52,50 toucheert, vergoeding voor over-tijd, waaronder alle werkzaamheden op Zaterdag en Zondagen vallen, doen het bruto bedrag vaak met rond 150 pCt stijgen. Het is duidelijk, dat normaliter de Amerikaanse handelsvloot niet kan concurreren, tenzij de Regering t.z.t. besluit door middel van zgn. „operating subsidies” de nadelige verschillen te overbruggen.

De La Plata-markt, weleer sleutelmarkt, is voor het ogenblik althans goeddeels uitgeschakeld. Politieke factoren, exorbitante havenkosten en abnormaal lange laad- en lostijden vormen even zovele belemmeringen en weerhouden tal van reders, wier schepen voor de oorlog geregeld kolen naar Zuid-Amerika en graan terug van de La-Plata-rivier vervoerden, hun geluk in deze richting te beproeven. De door het regime Peron gevoerde prijzopolitiek werkt eveneens in hoge mate remmend. Inkoop van de landbouwers op basis van £ 8 per ton en verkoop naar het buitenland tegen £ 30 per ton — het voordelig verschil moet mede strekken om het vijfjaren-industrialisatieplan te financieren — wekt bij producent en consument ontstemming en leidt tot vertraagde levering, die vaak oorzaak is, dat schepen vier tot zes weken moeten wachten voor- eer zij beladen kunnen vertrekken.

Een uiterst storende factor vormt, zoals gezegd, Engeland's sterk verminderde mijnbouwproductie. Afgezien van het wegvallen van de weleer voor de trampreders zoo welkome uitgaande lading en de noodzaak zowel voor Engeland zelf als voor Europa om dure Amerikaanse kolen te importeren, ondervindt het bunkeren grote bezwaren. Strenge restricties ten aanzien der toegestane hoeveelheden in Engeland zelf — tengevolge waarvan men in toenemende mate verplicht is en route bij te bunkeren — en de voorziening der overzeese depots met dure Amerikaanse en vooral Zuid-Afrikaanse kolen, die voorts wat kwaliteit betreft vaak slechts matige bevrediging schenken, zijn oorzaak, dat de bunkerrekening al mede een scherpe stijging toont. Het is begrijpelijk, dat tal van reders besluiten, van kolen op olie stoken over te gaan, maar ook hier zijn de moeilijkheden vele. De grote vraag in de Verenigde Staten naar olie, teneinde in de eigen industriële behoeften te voorzien, heeft er toe geleid, dat Amerika zelf als koper optreedt. De prijzen zijn scherp gestegen en de grote maatschappijen zijn op het ogenblik niet bereid, nieuwe contracten te accepteren. Reders, die niet contracteerden — toen zulks nog mogelijk was — op basis van maximum prijzen, moeten thans de zoveel hoger „spot” prijzen betalen.

Slot.

Ik heb getracht, in het kort en zonder op volledigheid aanspraak te maken, de huidige situatie der wereldscheepvaart te schetsen. Op korte termijn zijn de vooruitzichten nog steeds gunstig. Ongetwijfeld zullen, bijzondere omstandigheden daargelaten, de resultaten van het rederijbedrijf ook dit jaar bevredigend zijn. Tal van factoren manen echter tot voorzichtigheid en reserve bij het beoordelen der vooruitzichten op ietwat langer termijn. Zolang de wereldhuishouding zo ontwricht blijft als thans het geval is en de politieke spanningen niet plaats maken voor een doelbewust en gemeenschappelijk streven om de vrede te winnen, zo lang zal van een reëel welvarend rederijbedrijf moeilijk sprake kunnen zijn en zal men zich voortdurend de vraag moeten stellen: hoe lang nog, vóór de terugslag komt.

C. VERMEY.

DE INTERNATIONALE GOEDEREN-POLITIEK.

De ontworpen regelingen en plannen op het terrein van de internationale goederenpolitiek kwamen in een vorig artikel reeds ter sprake¹⁾. Het is van belang, bepaalde punten hieruit wat nader aan een beschouwing te onderwerpen.

Overweegt men meer in het algemeen het belang, dat Nederland bij de goederenovereenkomsten heeft, dan kan worden opgemerkt, dat dit tweeledig van aard is. Waar ons land in belangrijke mate deelneemt aan het grote wereldverkeer, heeft het er een positief belang bij, dat de betrekkingen op internationaal handelsgebied zo goed mogelijk worden geregeld en dat ook de voorziening van 's werelds belangrijkste grondstoffen zo regelmatig mogelijk en zonder ernstige storingen plaatsvindt. Hier staat echter tegenover, dat Nederland in hoofdzaak consument is van deze grondstoffen en als zodanig belang heeft bij lage prijzen er van. Nu zal prijsstabilisatie door middel van een goederenovereenkomst bijna steeds leiden tot een hogere prijs dan men gekend zou hebben, indien de prijsbepaling was overgelaten aan het vrije spel van vraag en aanbod. Dit is de keerzijde van de medaille. Het belang van Nederlands-Indië, dat producent van vele stapelproducten is, is in dit opzicht juist tegengesteld aan dat van Nederland.

Nog een ander aspect mag niet worden veronachtzaamd. Gaat de regeling niet verder dan quotering van de uitvoer zonder overeenkomstige beperking van de productie in het exportland, dan zal daar de binnenlandse markt met het product worden overvoerd, met als gevolg een lage prijs. Dit bergt bijv. bij granen een groot gevaar in zich voor de veredelingsproductie in de landen, die het graan geheel of grotendeels moeten importeren. De lage binnenlandse graanprijzen in het exportland begunstigen daar de veredelingsproductie en het betreffende land krijgt hierdoor bij het veroveren van de wereldmarkt een belangrijke voorsprong op de veredelingsproductie in de landen, die de grondstof grotendeels moeten importeren.

Het feit, dat Nederland overwegend consument is van agrarische stapelproducten, en de speciale positie, waarin de Nederlandse landbouw zich bevindt, mogen er ons niet van weerhouden deze facetten van de goederenovereenkomsten duidelijk onder ogen te zien.

De regeling in het ontwerp-charter van de I.T.O.

Erkent men de wenselijkheid van intergouvernementale goederenovereenkomsten, dan is de regeling in het ontwerp-charter niet onbevredigend. Typisch zijn de voorwaarden, waaronder de regulerende goederenovereenkomsten slechts worden toegelaten, nl. uitsluitend indien zich moeilijkheden tengevolge van een wereldoverschot voordoen of worden verwacht. Men zou evenzeer een internationale regeling kunnen voorstaan om hulp te bieden bij moeilijkheden tengevolge van een wereldtekort. Op de Londense Conferentie voor Handel- en Werkgelegenheid (October/November 1946) is dit punt ook aan de orde geweest, doch men huldigde daar de eigenaardige logica, dat een periode van overschotten doorgaans volgt op één van tekorten, dat de aanwezigheid van een wereldtekort dus wijst op een toekomstige overproductie en uit dezen hoofde een goederenregeling reeds mogelijk maakt. Men achtte het derhalve niet nodig om nog explicite vast te leggen, dat een goederenovereenkomst ook ten tijde van een wereldtekort werd toegelaten!

Opvallend is voorts, dat de genoemde voorwaarden zich speciaal het lot van de kleine producenten en van de arbeiders aantrekken.

Het beginsel, dat goederenovereenkomsten moeten voorzien in een geleidelijke verschuiving van de productie naar de meest efficiënte en meest economische productiegebied-

¹⁾ Zie: „Regelingen en plannen op het terrein van de internationale goederenpolitiek”, in „E.-S.B.” van 16 Juli jl., blz. 569.

den, getuigt van een gezond en economisch inzicht, doch de redactie, die het ontwerp-charter van dit beginsel geeft, is toch niet ongevaarlijk voor de Nederlandse landbouw, welke door zijn specifieke structuur, die uit een historische ontwikkeling is gegroeid, verschillende producten in vergelijking met concurrerende landen tegen een hoge kostprijs voortbrengt.

Voor onze landbouw is de redactie in het rapport van de Voorbereidende Commissie van de F.A.O. aantrekkelijker (punt 90), waar rekening wordt gehouden met de nationale economie van ieder land. Dit wordt bovendien in punt 95 van genoemd rapport nog zodanig verduidelijkt, dat geen twijfel overblijft.

Dat de Londense Conferentie ten aanzien van het tot stand komen van een goederenovereenkomst het „equal voice” beginsel tussen producentenlanden en consumentenlanden heeft laten varen en in bepaalde gevallen ook aan „self-supporting countries” een zekere stem wil toekennen, moet van de zijde van een consumentenland als een verzwakking van zijn positie worden gevoeld.

De plannen van de F.A.O.

Het eerste plan van de zijde van de F.A.O., dat van haar Directeur-Generaal Sir John Boyd Orr, is dat van een idealist. Na zich eerst op blz. 8—9 van zijn Proposals laatdunkend uitgelaten te hebben over de intergouvernementale goederenregelingen uit de dertiger jaren, ontvouwt hij zijn plan voor de „World Food Board”, dat we in ons vorig artikel reeds weergaven.

Een aanvechtbaar punt in het voorstel van Sir John Boyd Orr is de wijze, waarop hij de financiering van de World Food Board behandelt. Daar de Board steeds de producten inkoopt tegen een minimumprijs en afzet tegen een maximumprijs, zal het voordelige verschil reeds voldoende zijn om de voorraadhouding te kunnen financieren, zegt hij. Dit getuigt van een weinig praktische kijk. De prijsstabilisatie op een lonend peil voor de producent zal in de werkelijkheid spoedig leiden tot productie-uitbreiding. Bij gebrek aan afzetwegen hiervoor zal de prijs dalen en zal de Board dus door middel van zijn „commodity committees” permanent moeten inkopen. Wie zal dit financieren en bovendien, wie zal de kosten ervan dragen, indien een dergelijk productie-overschot goedkoop wordt afgezet naar behoeftige landen? De voorstellen van de Directeur-Generaal geven ons hierop geen antwoord.

We kunnen hieraan toevoegen, dat men er nooit in zal slagen een in wezen commercieel vraagstuk met behulp van ideële doelstellingen op te lossen, indien men daarbij vluchtig heenstapt over de financiële zijde van het vraagstuk. De langdurige conferentie van de Voorbereidende Commissie van de F.A.O. te Washington heeft ook geleerd, dat daar het financieringsvraagstuk het grootste struikelblok vormde.

Prijsstabilisatie door middel van bufferstocks binnen het raam van een goederenovereenkomst.

De Voorbereidende Commissie, die het voorstel van Sir John Boyd Orr heeft uitgewerkt en beter aan de praktijk heeft aangepast, stelde, zoals wij zagen, drie voorwaarden aan goederenovereenkomsten: prijsstabilisatie „at levels fair to producers and consumers alike”, voorkoming van productiebeperking en verschuiving van de productie naar die gebieden „in which the commodities can be most economically and effectively produced”.

Het belangrijkste is uiteraard het doel: prijsstabilisatie, en wel in het bijzonder de hoogte van de prijs, die aan de bufferstockvorming ten grondslag zal liggen, m.a.w. het niveau van de prijsstabilisatie.

Ofschoon de Commissie spreekt van „a price level fair to producers and consumers alike” is het niet te betwisten, dat een dergelijke prijsstabilisatie in de praktijk neer zal komen op stabilisatie van een lonende producentenprijs,

te meer, daar het begrip „redelijke producentenprijs” min of meer vast ligt (nl. een prijs, die de kosten plus een redelijke ondernemersbeloning goed maakt), terwijl het begrip „redelijke consumentenprijs” erg onbepaald is. Zouden we er in de gedachtengang van de F.A.O. onder verstaan een prijs, die onder normale omstandigheden een zodanige consumptie mogelijk maakt als de doelstellingen van de F.A.O. beogen, dan is het duidelijk, dat deze prijs aanmerkelijk lager ligt dan de lonende producentenprijs, daar de bevolking van vele arme en door de oorlog verarmde landen de laatstgenoemde prijs niet op zal kunnen brengen.

Onder de huidige omstandigheden is een redelijke producentenprijs dus niet verenigbaar met een redelijke verbruikersprijs en daar in de praktijk de goederenovereenkomst de prijs zal stabiliseren op een voor de producent redelijk peil, zijn de producentenlanden dan ook de eerste belanghebbenden bij de voorgestelde goederenregelingen.

Te meer omdat de Voorbereidende Commissie de last van de financiering der bufferstocks voornamelijk op de schouders legt van de exportlanden, moet het als een lacune in het plan van de F.A.O. worden gevoeld, dat de Commissie geen nadere aandacht aan het niveau van de prijsstabilisatie heeft geschonken en dit punt niet beter heeft uitgewerkt. Uit deze tekortkoming spruit nu het gevaar van stabilisatie van een te hoge prijs voort. Immers, bij producentenlanden, die weten, dat zij het grootste deel van de kosten van de bufferstockvorming moeten dragen en dat zij een eventueel productie-overschot slechts tegen een lage prijs vergoed zullen krijgen, zal steeds de neiging bestaan de prijsstabilisatie op een betrekkelijk hoog niveau te doen plaatsvinden om zodoende hun gehele productie toch lonend te maken.

Om dit bezwaar te ondervangen is het noodzakelijk, dat bij het tot stand komen van een goederenovereenkomst de consumentenlanden tezamen een stemrecht uit kunnen oefenen gelijk aan dat van de producentenlanden. Hierboven zagen we reeds, dat de huidige redactie van het ontwerp-charter van de I.T.O. hier geen voldoende waarborg voor biedt.

Organisatie en financiering.

De Commissie onderscheidt twee vormen van organisatie en financiering, nl.:

- a. Een centrale internationale bufferstockinstantie, te financieren door de landenleden te zamen.
- b. Nationale buffervoorraadvorming gefinancierd door de betrokken landen zelve. Volledigheidshalve zouden we hier nog een tussenvorm aan toe kunnen voegen, nl.
- c. Voorlopige of gedeeltelijke voorraadvorming door de landen zelve in voorbereiding op een internationale bufferstockorganisatie.

Daar verschillende landen niet van zins waren een centrale organisatie te bekostigen, acht de Commissie nationale buffervoorraadhouding het enig praktisch bereikbare. Ofschoon wij het volkomen reëel achten, dat hiermee de kosten van de voorraadvorming grotendeels op de schouders van de exportlanden worden gelegd, vragen wij ons toch af, of een centraal orgaan deze taak niet efficiënter zou kunnen uitvoeren. Veel reglementering zal nu nodig zijn om te voorkomen, dat de landen het eigen belang zullen laten prevaleren en zich aan de lasten van de voorraadhouding zullen willen onttrekken. Bij het tot stand komen van iedere goederenovereenkomst zal moeten worden vastgesteld, in welke onderlinge verhouding en tot welke hoeveelheid de grote exportlanden bij prijsdaling voorraden zullen moeten aanleggen, wanneer en tot welke hoeveelheid de importlanden hiertoe zullen moeten overgaan, wanneer en van welke landen de wederafzet het eerst zal mogen geschieden, etc.

Waren deze moeilijkheden niet voorkomen, indien men de gehele buffervoorraadhouding van elk product in handen had gelegd van één centrale internationale organisatie, hetgeen natuurlijk niet uitsluit, dat de feitelijke voorraden toch regionaal kunnen worden opgeslagen? Daar de bufferstockvorming in de eerste plaats van voordeel is voor de producentenlanden, zou de financiering van een dergelijke internationale organisatie niet ten laste moeten komen van alle landen-leden, doch — althans voor het grootste deel — ten laste van de producenten-exportlanden.

Van de speciale „famine reserves” verwachten wij in verband met de kosten, die deze met zich brengen, ook geen groot resultaat. Ons inziens kunnen in geval van misoogst de uit een overvloediger periode stammende bufferstocks even goed voor dit doel worden aangewend.

Het „concessional price system”.

Het kernprobleem, waarom zich alle moeilijkheden op het terrein van de internationale goederenpolitiek bewegen, is: hoe vinden we een voldoende groot afzetgebied voor het aanbod van stapelproducten tegen een voor de producent juist lonende prijs? En de moeilijkheden ontstaan, omdat de vraag het totale aanbod tegen deze prijs niet wil opnemen.

De methode ter vorming van bufferstocks is zeer aan te bevelen ter vervlakking van prijsfluctuaties op betrekkelijk korte termijn, doch zij brengt geen oplossing, indien er op lange termijn geen evenwicht is tussen vraag en aanbod, indien de vraag het totale aanbod tegen de lonende productieprijs niet wil opnemen en zich wereldoverschotten beginnen te vormen.

In plaats van nu weer zijn toevlucht te nemen tot „restrictions schemes” of „quota systems”, gelijk in de dertiger jaren, wil men trachten het productie-overschot toch een weg te doen vinden in de consumptieve sfeer en wil men het goedkoop afzetten naar minder ontwikkelde landen, o.a. in de hoop, dat deze landen hierdoor eenmaal tot ontwikkeling zullen komen en dan een normaal afzetgebied zullen vormen.

Het is de bedoeling, dat ook van deze „special-price sales” de kosten door de exportlanden zullen worden gedragen. Exportlanden zullen nl. een eventueel productieoverschot goedkoop mogen uitvoeren naar behoeftige landen, doch slechts dan, indien de wereldmarktprijs van het product zich rondom de minimum-grensprijs van de bufferstockvorming beweegt.

Zonder op de merites van dit plan in te gaan, brengen wij slechts enkele punten naar voren, die bij de verwezenlijking er van de aandacht verdienen:

- a. Wanneer een groot exportland zijn productiesurplus slechts tegen een billijke prijs kan afzetten, bestaat speciaal bij granen het gevaar, dat het voor dit land voordeliger wordt het productie-overschot te veredelen en dan met het veredelingsproduct concurrerend op de wereldmarkt te treden. De mogelijkheid van afzet tegen lage prijs kan bij granen dus heel gemakkelijk tot storingen op de markt der veredelingsproducten leiden.
- b. Bij de uitvoering van het plan zal men niet aan reglementering kunnen ontkomen. Vastgesteld zal moeten worden, welk deel van de productie van ieder der grote exportlanden tegen normale prijs op de wereldmarkt afzet kan vinden, welk deel eventueel toegevoegd moet worden aan een bufferstock en welk deel goedkoop aan een behoeftig land kan worden verkocht. Dit is allemaal mogelijk op basis van een vroegere representatieve periode in de vorm van quota, doch het rapport van de Voorbereidende Commissie merkt terecht als bezwaar van quota op, dat het de gehele verdeling van productie in een keurslijf giet en gewenste productieverschuivingen in de weg staat.

c. Verder zal de speciale afzetmarkt streng gescheiden gehouden moeten worden van de normale wereldmarkt. Vastgesteld zal moeten worden, hoeveel het behoeftige land normaal van het product importeert; deze hoeveelheid zal het eerst tegen de normale wereldmarktprijs moeten afnemen, voordat het eventueel in aanmerking komt voor een hoeveelheid tegen lage prijs.

Tegelijk zullen er dan waarborgen moeten worden geschapen, dat deze laatste hoeveelheid ook inderdaad aan de behoeftige bevolking ten goede komt en niet wederom als zodanig of in de vorm van een substituutproduct (zoals rijst of eiprodukten bij tarwe) clandestien wordt uitgevoerd.

Vermeld mag nog worden, dat de Commissie bij deze speciale afzet tegen lage prijs eigenlijk alleen het oog had op tarwe, ofschoon dit de toepassing voor andere stapelproducten natuurlijk niet uitsluit.

We namen in het bovenstaande enkele punten wat nader onder de loupe van de plannen, waarover de mogendheden zich beraden om de internationale markt van stapelproducten in de toekomst een ongestoorde ontwikkeling te waarborgen.

Voor het product tarwe zijn deze plannen reeds in het verste stadium van voorbereiding. De „International Wheat Conference” is reeds te Londen bijeen geweest, doch men is het nog niet eens kunnen worden over een prijs, die zowel voor de producent als de consument aanvaardbaar is. Dit is ook een bijzonder moeilijk punt, zoals wij boven zagen.

Het blijft merkwaardig maar tegelijk prijzenswaardig, dat men al de bovenbehandelde problemen reeds onder ogen ziet, terwijl de wereld op het ogenblik nog te kampen heeft met een tekort aan de voornaamste voedselproducten. Op de juist achter ons liggende Internationale Graanconferentie te Parijs is dit nog gebleken. Men vrees voor het komende jaar een wereldtekort van 18 miljoen ton²⁾ graan (excl. rijst). In plaats van de handen ineen te slaan om door middel van een goederenovereenkomst de afzet van een te grote wereldproductie in goede banen te leiden, zullen de regeringen voorlopig dus nog moeten toezien op een zo zuinig mogelijk verbruik van graan, dat in de eerste plaats zal worden aangewend voor de menselijke consumptie.

Ofschoon de Voorbereidende Commissie te Washington enkele principiële moeilijkheden nog niet definitief heeft opgelost, heeft zij de problemen toch zo reëel mogelijk onder ogen gezien. De voorwaarden, waaronder zij „long-term contracts” toelaat, leggen hier bijv. getuigenis van af. Enkele maanden geleden was te Scheveningen de „International Federation of Agricultural Producers” (I.F.A.P.) bijeen en ook van deze zijde hoorde men stemmen, in de eerste plaats met betrekking tot het product tarwe, die achter de plannen van de F.A.O. staan. Opvallend blijft daartegenover de houding van Engeland, het grootste consumentenland ter wereld, dat tegen de voorgestelde regeling het meeste verzet biedt. Ons eigen land is ook een importland van agrarische stapelproducten; wij stipten in het begin van dit artikel echter reeds aan, dat de pogingen, die worden gedaan om de wereldmarkt een stabiele conjunctuur te verzekeren, op lange termijn ook in het voordeel van een consumentenland zijn. Uit dien hoofde hoeven wij dan ook niet afwijzend tegenover die pogingen te staan en kunnen wij met belangstelling de verdere ontwikkeling van de internationale goederenpolitiek tegemoet zien.

G. GREIDANUS.

²⁾ Bedoeld zijn long tons (1.016 kg). Ter oriëntatie diene, dat men op de Conferentie te Parijs de wereldgraanproductie stelde op 550 miljoen ton, waarvan rijst rond 100 miljoen ton. Bij deze cijfers zal vermoedelijk de graanproductie van de Sovjet-Unie niet inbegrepen zijn.

OVERHEID EN INDUSTRIE IN ENGELAND.

De dagelijkse spotprent in een van de Engelse dagbladen stelde kort geleden een harmonicaspeler voor, die vlak voor de neus van een nieuwe Amerikaanse auto stond te spelen. Een oud vrouwtje kwam naar de man toe en zei: „Je krijgt een kwartje als je op dat andere ding speelt.” Het is een grapje, dat in ons land betrekkelijk kort na de bevrijding opgang had kunnen vinden. Maar in Engeland zijn de Amerikaanse auto's nog even schaars als toen in Nederland. Er komen wel veel nieuwe Engelse wagens aan de markt, maar met uitzondering van de „Standard” hebben ze allen nog de modellen van 1940.

Dit voorbeeld is typerend voor de outillage en de producten van de Engelse industrie. Er wordt gewerkt met verouderde machines en installaties, volgens verouderde productiemethoden en naar verouderde modellen en voorbeelden. De voornaamste oorzaak hiervan is wel, dat het-wetenschappelijke onderzoekswerk ten behoeve van de industrie lange tijd gekomen werd verwaarloosd, waardoor men niet meer over voldoende deskundigen beschikte, die de richting konden aangeven op de weg der vooruitgang. In de Verenigde Staten, die toch reeds zo'n grote voorsprong hadden op dit gebied, werd voor „scientific research” jaarlijks 0,6 pCt van het nationale inkomen uitgegeven. In Engeland echter, waar het zoveel meer nodig was, bedroegen deze uitgaven slechts 0,1 pCt van het nationale inkomen¹⁾. Niet alleen, dat er daardoor een onvoldoende aanvoer was van nieuwe deskundige specialisten, er was ook een verlies van oude ervaren krachten. Zo gingen vele der voor de Engelse textielindustrie zo belangrijke mode-ontwerpers naar Zwitserland en dit is een van de redenen, waarom de nieuwste modellen thans dikwijls eerder verschijnen in het Alpenland dan in Londen.

Het exportprobleem houdt de noodzaak in, dat de uitvoer van vele producten wordt opgevoerd, dat de prijs omlaag gaat en dat de aangeboden artikelen, niet alleen wat betreft kwaliteit, maar vooral om hun uiterlijke vorm, bij de consumenten in de smaak vallen. Dit betekent, dat in veel groter mate dan tot dusver aandacht moet worden besteed aan het vraagstuk der industriële vormgeving. De Board of Trade, die verantwoordelijk is voor de vergroting der exportmogelijkheden, heeft daarom het initiatief genomen tot de oprichting van de „Council of Industrial Design”. Deze raad, welke reeds in het bezit is van een groot hoofdkantoor in Londen en die vorig jaar de „Britain can make it”-tentoonstelling organiseerde, streeft er naar, om in samenwerking met het particulier initiatief te komen tot de oprichting van zgn. „Design Centres”, waar jonge mensen een grondige opleiding kunnen ontvangen in de industriële vormgeving en waar verder door onderlinge uitwisseling van ideeën en door studies de producten en productiemiddelen zullen kunnen worden aangepast aan de esthetische en doelmatigheidseisen, die daaraan tegenwoordig worden gesteld.

Dit wat het uiterlijk van de Engelse industriële producten betreft. De prijs wordt over het algemeen ongunstig beïnvloed door de relatieve inefficiency van het Engelse bedrijfsleven. De algemene kenmerken daarvan zijn: onvoldoende mechanische uitrustings, gebrekkige organisatie-methoden en te laag arbeidstempo van de arbeiders. De grotere productiviteit van de Amerikaanse industrie ten opzichte van de Engelse wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt, behalve door meerdere standaardisering van de producten, door het gebruik van een veel grotere hoeveelheid kapitaalgoederen. Ofschoon de cijfers niet helemaal vergelijkbaar zijn, geeft

het toch wel enig beeld van de verhouding, wanneer Young zegt, dat in 1937 in de Engelse industrie 224 Kwh energie per hoofd werd verbruikt, tegenover 398 Kwh in de Verenigde Staten.

Het is wellicht mede een gevolg van de traditionele en dikwijls enigszins „superieure” denkwijze van vele Engelse industriëlen, dat men in industriële kringen dikwijls minder overtuigd is van de noodzakelijkheid tot opvoering van de industriële efficiency dan in de kringen van de huidige Engelse Regering. Het komt niet zelden voor, dat fabrikanten trots zijn op hun verouderde installaties en zij weigeren om over te gaan tot het aanbrengen van wijzigingen in hun reeds jarenlang in gebruik zijnde productiemethoden. Anderzijds ontbreekt het vele voortstrevende fabrikanten aan de middelen om door het doen van zelfstandig researchwerk of op andere wijze kennis te nemen van de beste productie- en organisatie-methoden. Daarom was één van de eerste na-oorlogse maatregelen van de Regering het overbrengen van de „Production Efficiency Service”, welke aan het Ministerie van Vliegtuigproductie was verbonden, naar de Board of Trade, zodat daardoor alle ondernemingen, die advies over technische problemen wilden inwinnen, van deze dienst gebruik konden maken.

De maatregelen, welke genomen zouden moeten worden om te voorzien in het tekort aan wetenschappelijk geschoolde technische en organisatorische leiders in het industriële leven, werden bestudeerd door de zgn: Baillieu-commissie, welke vorig jaar aan Sir Stafford Cripps rapport uitbracht. Als gevolg daarvan werd opgericht het „British Institute of Management” met een regerings-subsidie van £ 150.000, dat wetenschappelijke organisatie-methoden zal bestuderen en ontwikkelen en verder adviezen zal geven over de opleiding van bedrijfsleiders. Over dit laatste onderwerp is kort geleden een rapport gepubliceerd, uitgebracht aan de minister van Onderwijs door een commissie, welke onder voorzitterschap stond van de bekende economische adviseur L. Urwick. Hierin werd nauwkeurig onderzocht, hoe de leidende arbeid in het Engelse bedrijfsleven was samengesteld, en werden voorstellen gedaan om door middel van cursussen en examens in de behoefte aan wetenschappelijk geschoolde leiders te voorzien, waarbij tevens een vergelijking werd getrokken met soortgelijke opleidingen in de Verenigde Staten.

Een klakkeloze copiëring van Amerikaanse methoden heeft echter geen zin, omdat vele omstandigheden en voorwaarden daartoe een te zeer eigen nationaal karakter hebben. Daarom wordt er thans in iedere bedrijfstak naar gestreefd om de voor Engeland in die bedrijfstak meest geschikte methoden en organisatiewijzen vast te stellen. Hiertoe zijn door de Regering ingesteld zgn. „Working Parties”, die zijn samengesteld uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van Regering, werkgevers en arbeiders per bedrijfstak, onder leiding van een onpartijdige voorzitter. Uit de dikwijls lijvige rapporten, waarin dan getracht wordt een soort theoretisch ideaalbedrijf te construeren, blijkt o.a., dat de onderzochte geheimhouding, waardoor er een ontstellend gebrek is aan cijfermateriaal; iets wat men in Amerika helemaal niet kent.

Grotere productie en betere efficiency zijn ook in het belang van de arbeiders. Vakverenigingsleiders in de Verenigde Staten hebben dit reeds lang geleden ingezien. Zij hebben dikwijls de beste organisatiespecialisten in dienst en zijn vaak beter op de hoogte van de mogelijkheden om de productie op te voeren dan de bedrijfsleiders zelf. De Engelse Regering tracht thans de Trade Unions enigszins in deze richting te sturen, door ze te

¹⁾ Zie: Michael Young, „Labours' Plan for Plenty”.

laten medewerken aan de invoering van „Joint Production Committees” in ieder bedrijf, die zijn samengesteld uit vertegenwoordigers uit bedrijfsleiding en arbeiders en welke ten doel hebben het best mogelijke gebruik van arbeid en productiemiddelen vast te stellen.

Een verbetering van de productiviteit is niet altijd mogelijk zonder een grondige reorganisatie van de structuur van een bepaalde bedrijfstak. Dit was bijvoorbeeld noodzakelijk bij de Engelse steenkolenmijnen. Volgens de Engelse wet was het slechts mogelijk om kolenlagen te ontginnen, waarvan men het eigendomsrecht van de daarboven liggende grond bezat. Het gevolg was, dat in het verleden iedereen, die eigenaar was van een stukje kolenhoudende grond, een mijn ging graven, zodat er 746 verschillende kolenmijnen bestonden. De meesten dezer mijnen werkten met een zeer beperkt bedrijfskapitaal, zodat ze niet in staat waren door uitbreidingen en verbetering van hun mechanische installatie het tempo van de industriële ontwikkeling bij te houden. Daardoor steeg de gemiddelde productie per mijnwerker in Engeland tussen 1913 en 1938 slechts met 13 pCt, tegenover 64 pCt in Duitsland en 101 pCt in Nederland. De hygiënische toestanden in de mijnen stonden verder beneden elk peil en duizenden mijnwerkers stierven elk jaar door ziekten of als gevolg van ongevallen. Daarbij kwam, dat zij behoorden tot de slechtst betaalde beroepen. De mijnwerker kwam volgens zijn loon op de 81ste plaats van de ranglijst (Reid report). Velen verlieten daardoor het mijnbedrijf en de voortdurend dalende productieopbrengst culmineerde in de hevige kolencrisis van de afgelopen winter.

Steenkool is echter het bloed van de Engelse industrie en de enige manier, waardoor de productie weer kon worden opgevoerd, was modernisering en mechanisering van de outillage, hogere lonen en betere arbeidsvoorwaarden voor de mijnwerkers. Dit is het voornaamste motief geweest voor de nationalisering van de steenkolenmijnen; welker noodzakelijkheid zelfs niet meer door de Oppositie wordt bestreden. Tegen de nationalisatie van het transportwezen rezen evenwel hevige protesten, doch de Labour-regering voerde deze door, omdat zij het een ongezonde toestand achtte, wanneer vier verschillende spoorwegmaatschappijen elkaar onderling beconcurrerden, terwijl voorts verschillende autobusondernemingen tussen dezelfde plaatsen dezelfde diensten onderhielden.

Een van de voornaamste argumenten, waarom de Labourregering tot nationalisatie van deze en andere bedrijfstakken wil overgaan, is haar stelling, dat het particulier initiatief in Engeland getoond heeft, niet in staat te zijn het tempo van de industriële ontwikkeling, in het bijzonder in Amerika, maar ook in Duitsland en Rusland, bij te houden. Dat door nationalisatie en door regeringsingrijpen de productie en de productiviteit belangrijk kunnen worden opgevoerd, bewijst het voorbeeld van Sovjet-Rusland, waar de kolenproductie tussen 1913 en 1938 steeg van 29 tot 132 miljoen ton en de elektriciteitsproductie van 2.000 tot 37.000 Kwh. Het lijkt geen twijfel, dat de maatregelen, welke in de dictatoriale landen, met name Sovjet-Rusland en het voormalige nationaal-socialistische Duitsland, zijn genomen om de productie op te voeren en de achterstand ten opzichte van het kapitalistische Amerika te verkleinen, de aandacht verdienen van de westerse democratieën, die zozeer achterop zijn geraakt. „The lessons we could learn from dictatorships are many. Some of the things they have done could be adopted without any change in the political or social systems. The first would be to recognise that the efficiency of industry is of national importance, and a rise in the efficiency of industry is necessary to an improved standard of living for the people. To be efficient, industry

must have the tools of efficiency, the conditions of efficiency and efficiency in the work of all ranks”, aldus Lewis C. Ord in „Secrets of Industry”. Terwijl vóór de oorlog de jaarlijkse opbrengst van de industrie per hoofd in Engeland slechts £ 264 bedroeg, tegenover £ 595 in de Verenigde Staten, waar bovendien de werkweek korter was, was Duitsland er, met een relatief veel kleinere industriële bevolking, in geslaagd deze opbrengst op te voeren tot £ 294 per hoofd²⁾.

Wanneer men echter een vergelijking treft, dan is het goed er rekening mede te houden, dat de voordelen, welke in de dictatuurstaten werden verkregen door een hogere productiviteit, voor een groot deel weer werden teniet gedaan door de lasten van een bureaucratisch contról-apparaat. Ook in Engeland is het grote leger staatsambtenaren een probleem van de eerste rang. Niet alleen de directe bureaucratie echter drukt een last op het bedrijfsleven; daarnaast moet rekening worden gehouden met de duizenden klerken en administrateurs, die in de bedrijven zelf nodig zijn om de overheidsmaatregelen in te voeren en te controleren. Daardoor kan, wat aan de productieve zijde gewonnen wordt, aan de administratieve zijde weer verloren gaan.

Het vraagstuk van de industriële productie en efficiency wordt thans in Engeland van alle kanten door de Overheid energiek aangepakt. Het is zeker de moeite waard, dat de gang van zaken met belangstelling in Nederland wordt gevolgd. Doch het is tevens goed, een open oog te hebben voor de bezwaren en gevaren, die er aan zijn verbonden, omdat wie zich aan een ander spiegelt, zich zacht spiegelt.

H. J. GROENEVELT.

²⁾ „Economic Journal”, April 1943.

INGEZONDEN STUK.

VERPLICHTE AANSLUITING VAN OPENBARE DIENSTEN EN BEDRIJVEN BIJ DE PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIES.

De heer J. Hasper schrijft ons:

Onder deze titel heeft Mr H. A. Foyer in het nummer van 18 Juni jl. (blz. 492) enige opmerkingen gemaakt over het adres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarin tegen de verplichte aansluiting van openbare diensten en bedrijven bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties stelling wordt genomen. Mr-Foyer wijst er op, hoezeer gemeentelijke diensten en bedrijven aan het productieproces deelnemen en een aandeel hebben in het maatschappelijk verkeer. Het openbaar belang, dat daarbij wordt behartigd, is, zo schrijft hij, niet steeds gelijk aan het algemeen belang. En omdat de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties de taak van de centrale Overheid overnemen, zullen de gemeenten aan de regelen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties moeten worden onderworpen.

Ik zou daarbij enige kanttekeningen willen maken.

Wanneer de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties zich alleen maar zouden bezighouden met normalisatievoorschriften e. d., dan zou de Vereniging van Nederlandse Gemeenten geen aanleiding hebben gevonden zich tot de Regering te wenden. Wanneer wij echter op het gebied van lonen en prijzen komen, begeven wij ons al op een terrein, waarop andere invloeden gelden; voorzover zij van locale aard zijn, zullen ook de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties daarmede rekening kunnen houden. Maar het loonpeil is een zaak, die in en voor een gemeente van groter belang is dan dat, hetwelk voor een bepaald bedrijf of een bepaalde gemeentelijke dienst wordt gediend. De prijzen houden rechtstreeks verband met de tarieven- en zelfs de belastingpolitiek van de gemeenten, die dus haar autonome bevoegdheden zouden moeten af-

staan aan een organisatie, die voor de gevolgen voor de openbare kassen van de lokale gemeenschappen niet verantwoordelijk zijn.

Er zijn nog grotere bezwaren. De aansluiting wordt onaannemelijk, wanneer bijv. belangen van de volksgezondheid op het spel staan. De heer Foyer zal zeggen: die zijn nergens veiliger dan bij de centrale Overheid. Ik sta daar sceptisch tegenover, maar ik zal dat theoretisch niet betwisten. Zijn pleidooi gaat uit van het apriorisme, dat publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en centrale Overheid geïdentificeerd mogen worden. En dat nu is — in weerwil van alle suggestieve voorstellingen van voorstanders — niet het geval. Dat weten de gemeenten reeds uit de praktijk; dat weet trouwens ieder, die er van op de hoogte is, dat de verordeningen van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties nog door de centrale Overheid moeten worden getoetst, hetgeen de mogelijkheid van het niet-behartigen van een openbaar belang veronderstelt.

Ik meen met deze enkele kanttekeningen te moeten volstaan om de indruk weg te nemen, dat de gemeenten alleen maar voor „complicaties” „bevreemd” zouden zijn; voor de gemeenten gaat het om veel grotere belangen dan het vermijden van moeilijkheden; het gaat om een ernstige aantasting van de verantwoordelijkheid van publiekrechtelijke lichamen door publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties, die ten onrechte menen, dat zij inzake lonen, prijzen en openbare belangen als bijv. dat van de volksgezondheid in de plaats mogen en kunnen treden van de daarvoor bij de wet aangewezen organen, en die niet het gevaar zien, dat het openbaar belang bij de behartiging van het particuliere belang in de knel kan raken, zoals het in de praktijk reeds werd geschaad. Ook daarover heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten reeds aan de Regering geschreven.

Naschrift.

De heer Hasper laat mijn argumentatie vóór aansluiting onverkort, maar wijst op enige gevaren, t.w.:

1. aantasting van de gemeentelijke autonomie;
2. verslechtering van de sociale politiek.

De realiteit van het eerste punt kan ik niet ontkennen. Echter: de sociaal-economische ontwikkeling dwingt tot samenwerking, planning en coördinatie. De gemeenten zullen daarom, evenals de particuliere bedrijven, een deel van hun vroegere autonomie inzake lonen, prijzen, tarieven, investeringen, uitgifte van industrieterreinen enz., blijvend moeten missen ten behoeve van een conjunctuur- en structuurpolitiek in groter verband. Het slagen van een dergelijke politiek is voor de gemeenten zelf van het grootste belang.

Wat het gevaar voor de sociale politiek betreft: ik wil dat, om de woorden van de heer Hasper te gebruiken, theoretisch niet ontkennen, maar ik acht het in een bedrijfsorganisatie, waarin het overheids- en het arbeiders-element náást de ondernemers vertegenwoordigd zijn, en wier voorredingen voorts nog door een centrale instantie (Sociaal-Economische Raad en/of centrale Overheid) moeten worden getoetst, praktisch miniem.

Tenslotte nog dit: ik heb niet de bedrijfsorganisatie willen voorstellen als paladijn van het algemeen belang; zij is evenzeer als de gemeente (wil men: méér) groepsorgaan. Wel heb ik willen betogen, dat in economisch er samenwerking van alle betrokkenen moet komen — nogmaals: de ontwikkeling dwingt er toe — en dat de gemeenten zich daaraan niet mogen onttrekken.

Mr H. A. FOYER

AANTEKENING.

NEDERLAND EN INDONESIË ALS ECONOMISCHE EENHEID.

Ondanks het theoretisch inzicht, dat economische gebeurtenissen, door hun interdependentie, veelal een veel wijder werking hebben dan men pleegt aan te nemen,

ontmoet men in economische beschouwingen nog vaak bewijzen van het tegendeel. Men erkent algemeen, dat het economisch leven een organisme is, waarbij een enkele verandering niet een of twee, maar verschillende consequenties met zich brengt; gaat men echter tot daadwerkelijke analyse over, dan is men geneigd de uitwerking van bepaalde factoren te beperken. Men vergeet, dat bedoelde factoren nog verder doorwerken, andere en meer delen van het economisch organisme beïnvloeden, terwijl het juist de taak van de onderzoeker is alle relevante elementen na te spuren en aan het licht te brengen.

Zo lijkt het aannemelijk, de Indonesische economie dualistisch te zien. Er is een Westers gedeelte, dat zich oriënteert op de voortbrenging van exportproducten; er is een Indonésisch gedeelte, dat zich bezighoudt met de teelt van voedingsgewassen voor eigen gebruik, met daarnaast enige activiteit op het gebied van de productie voor de export. En' al geeft men toe, dat tussen beide delen geen waterdichte schotten bestaan, men pleegt ze toch betrekkelijk onafhankelijk van elkaar te zien.

Zo is de werkelijkheid van de Indonesische economie, zoals door Prof. Posthuma geanalyseerd, niet geheel¹⁾. Beide sferen zijn veel meer interdependent dan men meent. In feite is de werking van het Westerse element veel breder en dieper dan men pleegt aan te nemen en men moet veeleer van eenheid dan van dualisme spreken.

Wat heeft intussen de Indonesische boer te maken met het Westers gedeelte? Is hij niet onafhankelijk daarvan? Kan hij zijn eigen gang niet gaan?

Dat is niet het geval. Allereerst is daar de kwestie van rust, orde en rechtszekerheid, zonder welke geen economische werkzaamheid mogelijk is. Deze factoren zijn producten van het Westerse element. Dan zij gewezen op de bevolkingscultuur van exportgewassen, die een regelrechte navolging is van de Westerse ondernemingen. Rubber, oliepalm, thee, koffie, tabak zijn door het Westen ingevoerd en het is een oppervlakkige mening, te denken, dat zij verder aan zich zelf zouden kunnen worden overgelaten. Want deze cultures vereisen o.a. voortdurende verzorging, die in hoge mate wetenschappelijk van karakter is. Deze wetenschap is voorshands nog Westers. Tenslotte is daar de typisch Indonesische activiteit, die zich richt op de productie van voedingsmiddelen, in hoofdzaak voor eigen gebruik. Zou hier het Westerse element betekenis hebben? Oppervlakkig beschouwd neen, maar de werking van economische factoren reikt verder. In de laatste 20 jaar is het beplante areaal op Java met niet meer dan 4 pCt uitgebreid. De bevolking is daarentegen met 33 pCt toegenomen. Dit is mogelijk geweest door intensivering van de bebouwing en een gedeeltelijke verschuiving van het rijstdieet naar zgn. tweede gewassen en sojabonen. Intensivering en verschuiving vonden plaats onder Westerse leiding. Er is meer. Indonesië als geheel heeft een tekort aan rijst. Import is derhalve nodig, waarna de rijst, van binnen- en buitenland verkregen, soepel en oordeelkundig moet worden gedistribueerd. Enige hapering in dit mechanisme, dat zowel organisatie als een behoorlijk fungerend vervoer veronderstelt, kan fatale gevolgen hebben, zoals de Japanse bezettingstijd te zien gaf, toen bepaalde gedeelten honger leden en andere overschotten hadden (Pati resp. Besoeki). Productie alleen, zonder aanvulling uit het buitenland en zonder een oordeelkundige distributie, in beide gevallen vrucht van Westerse arbeidzaamheid, zou niet voldoende zijn.

Zo werkt het Westerse element door op gebieden, waar de Indonesische activiteit het onafhankelijkst lijkt. Het Westerse en Indonesische gedeelte van de economische werkelijkheid in Indonesië vormen geen dualisme, maar veeleer een symbiose, een symbiose tussen Westers

¹⁾ Prof. S. Posthuma, „Nederland en Indonesië als economische eenheid. Rede uitgesproken op de jaarvergadering van de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel te Haarlem op 20 Juni 1947.

kapitaal en leidende arbeid enerzijds en Indonesische natuur en uitvoerende arbeid anderzijds. Bij deze symbiose, die in de taal der wetenschap complementariteit heet, zijn alle betrokken factoren nodig. De onderscheidene delen hebben waarde als eenheid.

Voor Indonesië heeft die eenheid de spectaculaire bevolkings-vermeerdering op Java mogelijk gemaakt. Gedurende de laatste 150 jaar is de bevolking er van $4\frac{1}{2}$ miljoen tot bijna 50 miljoen toegenomen. Die eenheid had verder tot gevolg, dat 6 à 7 pCt van de bevolking werk vond in de Westerse bedrijven. Door Weyer is geschat, dat in 1938 ongeveer f 100 miljoen door de grote cultures is verloond. Deze lonen en de opbrengst van de bevolkingsexportgewassen vormen een welkome en noodzakelijke aanvulling van het reële inkomen van de bevolking, dat in hoofdzaak is gebaseerd op de opbrengst van de door haar verbouwde voedingsgewassen. Tenslotte zij gewezen op het nut, dat Indonesië als geheel heeft bij een behoorlijk verkeersnet, een gezond geldwezen en dergelijke.

Voor Nederland beperkt de betekenis van de economische symbiose zich niet alleen tot de kapitaalbezitters. Prof. Tinbergen en Prof. Derksen hebben in dit verband berekeningen gemaakt, die uitwijzen, dat een uiteenvallen van de symbiose veel verdere gevolgen heeft ²⁾. Prof. Posthuma geeft de volgende cijfers. Voor de oorlog bedroeg het gedeelte van het nationale vermogen, dat in Indonesië werd belegd, ongeveer 15 à 20 pCt. In verband met de afgeleide inkomens was circa 15 pCt van het nationale inkomen in Nederland direct of indirect van Indonesië afhankelijk; 3 pCt van het Nederlandse volk woonde bovendien in Indonesië. Is op grond van deze cijfers de betekenis van Indonesië voor de gemiddelde Nederlander ongeveer gelijk te stellen met 15 à 20 pCt van ieders inkomen? Geenszins! Die betekenis is groter, want Indonesië vulde voor de oorlog het tekort aan van de Nederlandse handelsbalans. Zonder die aanvulling, op het ogenblik te schatten op \$ 100 à \$ 150 miljoen, zouden minder voedsel, grondstoffen en kapitaalgoederen kunnen worden ingevoerd, hetgeen neerkomt op een „directe aantasting van onze voedselpositie en het stilleggen van een zeer belangrijk deel van onze industrie, ook voorzover die zelf weer voor export werkt”.

De economische eenheid of symbiose tussen Nederland en Indonesië schept de voorwaarden voor een behoorlijk samengaan van de productiefactoren natuur, arbeid en kapitaal, welk samengaan baten afwerpt voor beide delen van het geheel. Een uiteenvallen dier symbiose zal niet alleen bepaalde groepen in beide landen treffen, doch, om de woorden van Bevin te gebruiken, met zich brengen „a considerable reduction in the standard of living” in Indonesië zowel als Nederland.

²⁾ J. B. D. Derksen en J. Tinbergen, „Berekeningen over de economische betekenis van Nederlandsch-Indië voor Nederland”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

VERHOOGING VAN DE STEENKOOLPRIJS IN DE VERENIGDE STATEN

De leider van de „United Mine Workers”, John Lewis, is er kort geleden in geslaagd, ondanks het door de Senaat overstemde veto van President Truman inzake de vakverhogingen in de Verenigde Staten, om voor de mijnwerkers verhoging van loon te verkrijgen. De vraag rijst, welke gevolgen dit feit zal hebben voor het prijsniveau.

President Truman heeft op Maandag 14 Juli jl. een beroep gedaan op de kolen- en staalproducenten om niet onmiddellijk tot prijsverhogingen over te gaan, doch te trachten de hogere lonen door stijging van de productie op te vangen. Steenkolen en staal nemen een zodanige strategische positie in, dat zij tal van andere producten beïnvloeden; prijsverhogingen in beide slentelindustrieën zullen, aldus de President, een inflatiespiraal tot gevolg hebben.

Inmiddels weet de „Neue Zürcher Zeitung” van 16 Juli jl. te melden, dat men in kringen van de staalindustrie reeds druk bezig is, de gevolgen te bestuderen van de door Lewis verkregen concessies. Er wordt rekening gehouden met een verhoging van de kolensprijs van gemiddeld minstens 70 dollarcent per ton. Dit zal weer met zich brengen een verhoging van de staalprijs met $3\frac{1}{2}$ dollarcent per pond of \$ 5 per ton. Over het algemeen verwacht men, dat de staalprijzen met ongeveer 10 pCt zullen stijgen.

De kans bestaat, dat alle staalverwerkende industrieën in dat geval genoodzaakt zullen zijn eveneens prijsverhogingen door te voeren.

De prijzen van auto's, van landbouwmachines, van huishoudelijke apparaten zullen stellig de hoogte in gaan.

Ook voor de woningbouw, momenteel toch al bemoeilijkt door hoge kosten, zal de prijsverhoging gevolgen hebben. Toch schijnt de uitwerking hier nog al mee te vallen. Slechts 10 pCt van de gezamenlijke bouwkosten wordt voor de aankoop van staalproducten besteed. Bij de geprojecteerde prijsstijging van staal met 10 pCt rekent men in het bouwvak op een kostenverhoging van nauwelijks meer dan $\frac{1}{2}$ pCt.

Indien het beroep van President Truman niet kan worden ingewilligd, gaat de prijsstructuur van de Verenigde Staten, die nog nauwelijks gestabiliseerd is, een nieuwe opgaande ontwikkeling tegemoet. De zaak heeft echter, behalve een nationale, ook een internationale kant. Een stijging van het prijsniveau in de Verenigde Staten betekent een verdere belasting van de importschema's van verschillende landen.

ENGELSE ARBEIDSCONFLICTEN IN 1946.

In tegenstelling tot wat men over het algemeen denkt, blijkt 1946 voor Engeland een jaar te zijn geweest van betrekkelijke arbeidsvrede. Volgens de „Ministry of Labour Gazette” bedroeg het aantal arbeidsconflicten verleden jaar 2.205, waarbij 405.000 arbeiders direct en 121.000 arbeiders indirect betrokken waren. Aan arbeidsdagen gingen verloren 1,16 miljoen, tegen 3,71 miljoen en 2,84 miljoen in respectievelijk 1944 en 1945. Van V.J.-day tot eind 1946 bedroeg het aantal verloren gegane arbeidsdagen 3,75 miljoen of nog geen 10 pCt van het verlies in de overeenkomstige periode na de eerste wereldoorlog (39,5 miljoen).

De oorzaak van het betrekkelijk geringe verlies aan arbeidstijd in 1946 is gelegen in het tamelijk lage cijfer van het aantal stakers en de korte duur van de stakingen zelf. Bijna de helft van de stakingen — 1.016 op het totaal van 2.205 — hebben niet langer dan één dag geduurd. Slechts 13 stakingen, waarbij echter niet meer dan 6.000 arbeiders betrokken waren, duurden langer dan 36 dagen.

Wat de industrieën betreft, die door stakingen werden getroffen, het volgende: de helft van de verloren gegane arbeidsdagen kwam ten laste van de metaal- en machine-industrie alsook van de scheepsbouw, $\frac{1}{5}$ ten laste van de mijnbouw; de rest is te verdelen over transport en kledingindustrie.

Eigenaardig was ook, dat slechts $\frac{1}{5}$ van de stakingen betrekking had op eisen tot loonsverhogingen, $\frac{1}{5}$ ging over loongeschillen en $\frac{3}{5}$ had met lonen niets te maken.

Bijna de helft van alle stakingen vond zijn oorzaak in de ontevredenheid van de arbeiders over bepaalde arbeidsvoorwaarden, disciplinaire maatregelen en dergelijke.

In het eerste kwartaal van 1947 is, vergeleken met de overeenkomstige periode in 1946, het aantal stakingen van 780 tot 687 verminderd, maar het aantal arbeiders, dat daarbij betrokken was, steeg van 169.300 tot 221.600 en het aantal verloren gegane arbeidsdagen van 734.000 tot 918.000. Vele stakingen in het eerste kwartaal van 1947 hadden thans wel betrekking op loonvraagstukken.

Inderdaad staat thans in Engeland het loonvraagstuk meer dan vorig jaar in het centrum der belangstelling. Zo schijnt de Regering te overwegen, zoals op het Labour-

congres te Margate tot uitdrukking kwam, om de lonen in de onderbezette industrietakken (bijv. mijnbouw, textiel) te verhogen, onder handhaving van het loonpeil in andere bedrijfstakken. In dit verband is van groot belang de houding, die de vakverenigingen tegenover de politiek zullen aannemen. „Freezing wage levels in „the other trades”, zo zeide reeds „The Investors' Chronicle” van 14 Juni jl., „will lead to serious stoppages and unofficial strikes”.

DE MONETAIRE TOESTAND IN ARGENTINIË.

In de laatste maanden wordt de monetaire situatie in Argentinië gekenmerkt door een belangrijke vermindering van de goudvoorraad en een gestadige uitbreiding van de fiduciaire geldcirculatie:

Sept. 1946 Dec. 1946 Mei 1947

In miljoenen pesos -

Goud en deviezen 6.157 5.806 4.880

In dezelfde tijdsruimte steeg de fiduciaire geldcirculatie van 3.668 miljoen tot 4.210 miljoen pesos.

Deze ontwikkeling lijkt op het eerste gezicht eigenaardig, omdat Argentinië een actieve handelsbalans heeft. Het uitvoersaldo is zelfs, volgens „L'Economie” van 17 Juli jl., in de periode September 1946—Maart 1947 tot 1.032 miljoen pesos gestegen.

Welke oorzaken hebben tot de gesignaleerde goud- en deviezenafgifte geleid?

In de eerste plaats heeft Argentinië tussen September 1946 en Maart 1947 verschillende buitenlandse leningen afgelost en o.a. de „Union Telegrafica” teruggekocht. Voor dit doel is een bedrag van 900 miljoen pesos nodig geweest.

Bovendien werd het gunstige saldo van Argentinië met verschillende landen, zoals Frankrijk, België, Denemarken, Spanje, de facto niet betaald; Argentinië gaf aan genoemde landen n.l. crediet; aan de andere kant moest Argentinië zijn inkopen in andere landen wél contant betalen, terwijl zijn £-saldi „ne sont disponibles que dans une mesure très limitée”. Hierbij komt nog, dat in het handelsverkeer met de Verenigde Staten de Argentijnse balans passief is. Eind 1946 bedroeg het negatief saldo 90 miljoen pesos, eind Maart 1947 180 miljoen pesos.

Op die wijze is het verklaarbaar, waarom Argentinië, ondanks zijn gunstige handelsbalans, goud en deviezen heeft moeten afgeven.

De uitbreiding van de geldcirculatie vindt haar hoofd-oorzaak in de budgetaire tekorten en de stijging van het prijsniveau. Er is in dit verband zelfs meermalen sprake geweest van een devaluatie van de peso. Voorshands heeft men alleen de koers van voor bepaalde importen verschuldigde deviezen verhoogd en verder de vlucht van het kapitaal naar het buitenland door een reeks maatregelen proberen tegen te houden. Anderzijds tracht men door afschaffing van verschillende beperkende maatregelen uit de oorlog het binnenkomen van buitenlands, vnl. Amerikaans kapitaal, te bevorderen. Argentinië heeft dit kapitaal nodig voor de uitvoering van zijn 5-jarenplan.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES

BOEKEN.

Binnenlandsch Goederenvervoer door Dr Ir M. J. Breuning. H. E. Stenfert Kroese's Uitgevers Maatschappij N.V., Leiden 1947. 232 blz., f 10,50 ing.

De onderneming en het monetaire vraagstuk door Dr A. Treep. De moderne onderneming - Bedrijfseconomische vakstudies. N. Samsom N.V., Alphen a. d. Rijn, 1947. 226 blz., f 8,75 geb.

Ordening als socialistische etappe door Dr B. v. d. Tempel. N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam 1946. 211 blz., geb. f 6,90.

BROCHURES.

Nederland en Indonesië als economische eenheid door Prof. S. Posthuma. Rede, uitgesproken op de jaarvergadering van de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel te Haarlem, op 20 Januari 1947. H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., Haarlem 1947. 81 blz., f 0,75.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Aan het einde der week daalde de callgeldnotering tot 1 pCt. Van een werkelijke verandering in de heersende tendenties is nog weinig sprake, daar in de noteringen voor schatkistpromessen vrijwel geen veranderingen kwamen. Nog altijd is hlijkbaar de wens aanwezig om schatkistpromessen in biljetten met 3- of 5-jarige looptijd om te ruilen. Aangezien deze thans niet verkrijgbaar zijn, daalde wel de callgeldrente tot 1 pCt, daar de beschikbare middelen tot 1 Augustus vrij moeten worden gehouden om de dan weer verkrijgbare schatkistbiljetten te kunnen betalen. Het hieruit resulterende grotere aanbod van daggeld veroorzaakte grotendeels deze daling met $\frac{1}{2}$ pCt. Drie-maandspromessen waren gevraagd tegen $1\frac{1}{2}$ pCt, Januari-papier was tegen $1\frac{3}{8}$ pCt aangeboden, terwijl de latere termijnen practisch $1\frac{1}{2}$ pCt noteerden.

De emissiebedrijvigheid toonde een inzinking, hetgeen na de grote activiteit van de laatste weken en het hlijkbaar afnemende opnemingsvermogen van de markt niet zo zeer valt te verwonderen. Slechts één nieuwe onderneming deed voor een bescheiden bedrag een beroep op de publieke kapitaalmarkt.

De Amsterdamse beurs gaf in de afgelopen week voor binnenlandse fondsen slechts weinig mutaties te zien. Over het geheel was de markt belangzins onder druk, doch belangrijke koersverliezen kwamen niet voor. Indische fondsen daalden onder invloed van de politieke ontwikkeling nog het sterkst. Inhoeverre de huidige koersen na het opklaren van de toestand gerechtvaardigd zullen zijn, moet worden afgewacht. Niet alleen spelen de vernielingen der ondernemingen een rol, doch voor sommige producten, o.a. rubber, schijnt de gunstige wereldconjunctuur reeds min of meer voorbij te zijn.

Ter oriëntering moge onderstaand koersstaatje dienen.

11 Juli 1947 18 Juli 1947

A.K.U.	182 $\frac{1}{2}$	181 $\frac{1}{4}$
van Berkel's Patent	126	124
Lever Bros. Unilever C. v. A.	280	284
Philips G. b. v. A.	377	369 $\frac{1}{2}$ ¹⁾
Koninklijke Petroleum	415 $\frac{1}{2}$	415 $\frac{1}{4}$
H.A.L.	205	204
N.S.U.	181 $\frac{1}{2}$	179 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	239 $\frac{1}{2}$	236
Deli Mij. C. v. A.	155 $\frac{3}{4}$	154
Amsterdam Rubber	148 $\frac{1}{2}$	144 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Ex. dividend.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere credieten
23 Juni 1947	5.059,0	123,3	82,9	52,3	3.810,1	1.204,0
30 Juni 1947	5.054,8	120,0	86,5	52,2	3.953,9	1.072,9
7 Juli 1947	5.110,4	118,9	78,3	52,0	3.912,2	1.156,1
15 Juli 1947	5.118,8	116,7	70,0	49,8	3.866,7	1.202,9

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 21 Juli 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f	—	1)
	Bijbank	—	
	Agentsch.	—	
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937) 1° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—	1)
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—	
Beleningen: Hoofdbank	143.308.942,92	2)	
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank	572.055,03	
	Agentsch.	10.063.142,08	
Op effecten, enz.	f	153.944.140,03	
Op goederen en celen		153.718.511,71	3)
		225.628,32	
		153.944.140,03	4)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—	
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—	
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	502.317.489,75	
Zilveren munt, enz.		1.769.753,93	
		504.087.243,68	
Papier op het buitenland	f	143.982.800,—	
Tegoeid bij correspondenten in het buitenland		205.440.846,11	
Buitenlandse betaalmiddelen		4.988.392,19	
		354.412.038,30	
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		65.084.231,48	
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—	
Diverse rekeningen		56.748.275,07	
		4.737.775.928,56	

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds		12.452.579,46
Bijzondere reserves		32.247.868,69
Pensioenfonds		16.822.228,69
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		125.981.930,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.722.155.135,—
Bankassigmenten in omloop		81.186,02
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f	855.806.002,21
Geblokkeerde saldo's van banken		46.144.977,21
Geblokkeerde saldo's van anderen		38.046.461,95
Vrije saldo's		740.887.110,60
		1.680.884.551,97
Diverse rekeningen		127.151.048,73
		f 4.737.775.928,56

- 1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen
- 2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)
- 3) Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Juni '47	0,2	1.449,2	1.450	1.395,0	55,2
2 Juli '47	0,2	1.449,2	1.450	1.398,7	51,5
9 Juli '47	0,2	1.449,2	1.450	1.403,6	46,7
16 Juli '47	0,2	1.449,3	1.450	1.405,5	44,7

Data	Gouden en zilveren munt	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Juni '47	1,8	319,2	20,6	17,9	396,6	8,0	290,3
2 Juli '47	2,0	351,0	17,7	17,7	421,7	8,5	318,2
9 Juli '47	2,1	328,0	22,2	17,6	398,4	8,8	293,2
16 Juli '47	2,2	339,1	21,4	18,1	407,2	9,5	303,9

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeid bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
2 Juni '47	522.983	144.121	147.729	101	154.406
9 " '47	523.754	134.591	146.813	101	155.359
16 " '47	529.113	125.833	155.485	101	155.763
23 " '47	503.612	130.158	136.417	103	159.582
30 " '47	503.670	129.943	226.966	3	173.896
7 Juli '47	503.732	129.943	235.756	3	157.687
14 " '47	503.817	139.661	214.047	—	164.720
21 " '47	504.087	143.983	210.429	—	153.944

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
2 Juni '47	2.764.130	889.826	53.456	37.619	595.335	
9 " '47	2.746.711	938.096	54.533	37.563	559.478	
16 " '47	2.719.236	946.969	59.783	37.809	582.307	
23 " '47	2.709.037	813.570	31.557	37.269	722.720	
30 " '47	2.760.188	865.845	49.788	35.003	718.550	
7 Juli '47	2.732.018	874.031	30.533	35.505	724.780	
14 " '47	2.723.679	872.849	43.736	36.357	734.059	
21 " '47	2.722.155	855.806	46.145	38.046	740.887	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad 1)	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
5 Juni 1947	28.013	10.831	4.056	316	754	52.372
12 " 1947	28.039	11.303	3.613	294	778	59.852
19 " 1947	28.102	11.842	3.102	271	806	51.387
26 " 1947	28.163	12.644	2.380	272	780	51.468
3 Juli 1947	28.025	12.207	5.709	368	773	49.883
10 " 1947	28.183	12.134	5.174	282	787	49.843
17 " 1947	28.196	12.282	5.260	192	806	49.283

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa 1)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 4)
				van de schatkist	van anderen	
5 Juni 1947	637	163.291	76.555	4	5.224	549
12 " 1947	637	162.732	76.174	3	5.049	544
19 " 1947	637	162.948	75.609	3	5.874	543
26 " 1947	637	162.697	75.380	1	5.838	541
3 Juli 1947	637	163.934	76.665	5	5.943	539
10 " 1947	637	163.388	76.711	3	5.307	538
17 " 1947	636	163.105	76.630	3	5.077	534

- 1) Waarvan 10.493 miljoen frs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Gouddcertificaten		
28 Mei 1947	19.689	18.975	233	21.590
14 Juni 1947	19.737	19.025	230	21.760
11 Juni 1947	19.782	19.070	229	21.578
18 Juni 1947	19.891	19.181	230	21.186

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
28 Mei 1947	24.110	17.302	751	15.705
4 Juni 1947	24.131	17.530	653	15.921
11 Juni 1947	24.110	17.413	495	16.028
18 Juni 1947	24.068	17.322	225	16.241

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen-francs.)

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezetting-kosten Duitsland
19 Juni 1947	82.817	139.800	99.449	88.000	426.000
26 Juni 1947	82.817	134.618	99.449	95.000	426.000
3 Juli 1947	64.817	127.927	117.449	107.800	426.000
10 Juli 1947	64.817	143.457	117.449	106.700	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
19 Juni 1947	799.810	75.776	791	74.211
26 Juni 1947	807.064	77.582	834	71.975
3 Juli 1947	829.732	83.639	800	80.853
10 Juli 1947	825.187	72.670	819	70.784

ZWEDSE RYKSBANK.
 (Voornaamste posten in miljoenen kronen.)

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
21 Juni 1947	371	235	2.183	270	170	94	182
30 Juni 1947	371	235	2.258	285	134	94	182
7 Juli 1947	365	231	2.270	294	112	94	182
15 Juli 1947	343	217	2.080	312	106	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				Regularisatie-rekening	
		Direct opvraagbaar			45 dagen		Puit-lands-banken
		Totaal	Staat	Banken			
21 Juni 1947	2.511	731	568	74	189	193	3
30 Juni 1947	2.618	736	619	42	189	190	3
7 Juli 1947	2.544	757	602	69	189	193	3
15 Juli 1947	2.444	717	606	32	189	169	3

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305 ²⁾	3.919	785	— 1.520
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312 ³⁾	313 ³⁾	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
April '47	1.353	339	466	143	— 196
Mei '47	1.286	356	635	134	— 222
Juni '47	1.685	470	470	121	— 349
1e h.j. '46	4.918	856	1.276	206	— 650
1e h.j. '47	7.421	1.935	2.271	741	— 1.194

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

²⁾ Geocorrigeerde waarde.

³⁾ Door het inhalen van de achterstand in de toezending van het grondmateriaal zijn in deze maand veel goederen opgenomen, welke vóór 1 Februari ten invoer werden aangegeven.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

1938/1939=100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939....	101	100	101
Mei 1945....	116	190	126
Nov. 1946....	165,0 ⁴⁾	240,5	175,6 ⁴⁾
Dec. 1946....	164,8 ⁴⁾	240,6	175,4 ⁴⁾
Jan. 1947....	164,8 ⁴⁾	240,6	175,4 ⁴⁾
Febr. 1947....	165,6 ⁴⁾	240,6	171,6 ⁴⁾
Mrt 1947....	165,6 ⁴⁾	240,6	176,1 ⁴⁾
Apr. 1947....	165,3 ⁴⁾	240,6	175,8 ⁴⁾
Mer 1947....	165,2 ⁴⁾	241,0 ⁴⁾	175,8 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige cijfers.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Juli 1947	30 Juni 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederl. Bank N.V.	f 847.031.004,82	f 865.844.576,49
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 483.464,53	„ 10.489,53
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 358.365.641,74	„ 321.834.369,74
Voorschotten op ultimo Mei 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 81.200.802,30	„ 81.200.802,30
Vordering in rek.-courant op: Nederlands-Indië	„ 660.243.417,20	„ 660.225.946,29
Suriname	„ 39.557.283,22	„ 39.072.724,52
Curaçao	„ 94.748,28	„ 94.748,28
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 637.105.286,58	„ 631.661.142,58

Verplichtingen	7 Juli 1947	30 Juni 1947
Voorschot door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 843.522.600,—	f 757.222.600,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank N.V. is geplaatst nihil)	„ 6426.600.000,—	„ 6503.600.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 146.207.997,50	„ 146.585.803,—
Schuld op ultimo Mei 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Cuacaço	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 24.209.607,22	„ 20.478.115,16
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 426.343.900,01	„ 382.596.744,13
Andere staatsbedrijven	„ 4.033.803,71	„ 4.033.803,71
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3226.921.265,93	„ 3233.157.341,23

KAPITAALBEWEGING VAN NEDERLAND NAAR DE VERENIGDE STATEN SINDS BEGIN 1935 ¹⁾.

(in miljoenen dollars.)

Gedurende	Vermeerdering Ned. banksaldi in de V. S.	Vermindering Am. banksaldi in Nederland	Saldo Ned. aankopen van met Amerik. effecten in bezit v. d. V. S.	Saldo Ned. aankopen van Amer. effecten	Saldo stijging v. Nederl. saldi bij „brokers” in de Ver. Staten	Netto Ned. kap. beweging naar de V. S. (totaal)
1935	55,7	— 0,4	7,4	50,5	1,3	114,5
1936	10,2	— 2,9	3,0	107,1	— 2,2	115,2
1937	10,4	— 1,1	10,8	56,2	5,9	82,2
1938	11,6	— 1,2	6,1	— 1,7	1,8	16,7
1939	103,0	18,5	2,1	15,6	2,5	141,7
1940	— 30,6	— 4,8	1,6	3,5	4,1	— 14,7
1941	0,7	— 0,1	0,5	3,5	4,2	8,8
1942	9,0	0,5	0,1	0,2	— 0,1	9,6
1943	6,7	0,2	1,4	3,0	2,4	13,7
1944	16,4	0,0	0,6	— 0,9	2,4	18,5
1945	71,9	— 36,0	— 0,6	— 5,5	3,7	33,5
1946	— 56,8	— 114,6	— 7,0	— 26,5	— 8,5	— 213,3
Totaal:	208,2	— 132,3	26,0	207,0	17,5	326,4

¹⁾ Bewerkt naar de statistieken in het „Federal Reserve Bulletin”. Een — teken betekent een tegengestelde beweging aan die der in de hoofden van de kolommen vermeld. Daar de grondstand per begin 1935 niet bekend is, stellen de cijfers alleen een beweging en geen stand op een bepaalde datum voor.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief	data	30-6-'47	7-7-'47	14-7-'47	21-7-'47	Passief	data	30-6-'47	7-7-'47	14-7-'47	21-7-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto		— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal		20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht		—	—	—	—	Reservefonds		12,5	12,5	12,5	12,5
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947		2.100,0	2.100,0	2.100,0	2.100,0	Bijzondere reserves		32,2	32,2	32,3	32,2
Beleningen		173,9 ^{a)}	157,7 ^{a)}	164,7 ^{a)}	153,9 ^{a)}	Pensioenfonds		16,9	16,8	16,8	16,8
Voorschotten aan het Rijk Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		126,0	126,0	126,0	126,0
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal		502,1	502,1	502,1	502,3	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.760,2	2.752,0	2.723,7	2.722,1
Zilveren munt, enz.		1,6	1,6	1,7	1,8	Bankassigaties in omloop		0,1	0,2	0,4	0,1
Papier op het buitenland		129,9	129,9	139,7	144,0	Rekening-courant saldo's: 's Rijks Schatkist		- 865,8	874,0	872,8	855,8
Tegood bij correspondenten in het buitenland		222,4	230,9	209,2	205,4	Geblokkeerde saldo's van banken		49,8	30,5	43,7	46,1
Buitenl. betaalmiddelen		4,6	4,9	4,9	5,0	Geblokkeerde saldo's van anderen		35,0	35,5	36,4	38,0
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		66,1	66,1	66,1	65,1	Vrije saldo's		718,6	724,9	734,1	740,9
Gebouwen en inventaris		3,5	3,5	3,5	3,5	Diverse rekeningen		127,6	126,5	129,4	127,2
Diverse rekeningen		60,6	54,4	56,1	56,7						
		4.764,7	4.751,1 ^{a)}	4.748,0	4.737,7			4.764,7	4.751,1	4.748,0	4.737,7
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen		¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten		148,6	148,2	147,1	147,1
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)		²⁾ 42,2	²⁾ 39,5	²⁾ 39,5	²⁾ 39,5						

KORTLOPENDE SCHULDEN AAN EN VORDERINGEN OP NEDERLAND, OOST- EN WEST-INDIË VAN DE AMERIKAANSE BANKEN ¹⁾ (in miljoenen dollars).

Ultimo	Schulden aan			Vorderingen op			Saldo schulden aan		
	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië
1929	99,1								
1930	122,2						23,7		
1931	44,6			20,9			+ 1,1		
1932	11,9			13,0			+ 9,8		
1933	8,3			18,1			+ 5,7		
1934	12,9			18,6			49,6		
1935	68,6			19,0			56,9		
1936	78,8			21,9			66,1		
1937	89,1			23,0			77,6		
1938	101,8			24,2			199,2		
1939	204,9			5,7			173,4		
1940	174,3			0,9			173,8		
1941	174,9			1,1			186,1		20,4
1942	186,6	160,4	20,7	0,5	1,6	0,3	192,9	158,8	40,7
1943	193,3	110,1	41,2	0,4	1,5	0,5	209,4	108,4	35,7
1944	209,7	110,5	36,0	0,3	1,7	0,3	245,3	112,3	27,7
1945	281,6	113,7	28,2	36,3	1,4	0,5	73,9	126,1	15,3
1946	224,9	127,1	16,1	151,0	1,0	0,8			

¹⁾ Bewerkt naar de statistieken in het „Federal Reserve Bulletin“.

GOUD IN- EN UITVOER DER VERENIGDE STATEN ¹⁾ (in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Importen uit: Exporten (—) naar:	Nederland	België	Engeland	Frankrijk	Zweden	Zwitserland	Canada	Mexico	Overig Latijns Amerika	Totaal
1939	341.618	165.122	1.826.403	3.798	28.715	86.987	612.949	33.610	57.020	3.574.151
1940	63.260	977	633.083	241.778	161.489	90.320	2.622.330	29.880	128.259	4.744.472
1941		1	3.779	1	1.747	899	412.056	16.791	61.862	982.378
1942			1.955			5	208.917	40.016	39.680	315.678
1943			88				66.920	3.287	13.489	68.938
1944			-695.483				46.210	-109.695	-108.560	-845.392
1945			160				53.148	15.094	41.748	106.250
1946		6	458				344.130	3.591	-134.405	311.494
1947 Jan.							51.174	443	97.579	16.820
Febr.				9			30.319	222	30.341	20.361
Maart ²⁾			-120	-31		1	101.642	221	13.269	153.634

¹⁾ Ontleend aan het „Federal Reserve Bulletin“ van Mei 1947. ²⁾ Voorlopige gegevens.

BUITENLANDSE KAPITAALSALDI IN DE VERENIGDE STATEN ¹⁾ (in miljoenen dollars).

Land	Ultimo 1942	Ultimo 1945	31 Jan. 1946	28 Febr. 1946	31 Mrt 1946	30 April 1946	31 Mei 1946	30 Juni 1946	31 Juli 1946	31 Aug. 1946	30 Sept. 1946	31 Oct. 1946
Nederland	474,0	539,7	538,4	525,8	536,5	528,2	426,3	411,9	389,4	376,4 ^{a)}	370,1 ^{a)}	351,1 ^{a)}
Engeland	837,8	892,5	858,3	804,7	719,1	709,5	585,8	485,3	756,0	624,1	665,1	736,3
Frankrijk	625,9	464,2	553,6	531,6	515,1	453,3	464,1	432,5	419,4	393,2	421,1	433,1
Zwitserland	592,1	722,3	728,6	731,1	728,8	730,4	725,4	737,0	741,0	752,5	745,9	756,3
Europa	3.608,1	4.037,0	4.108,7	4.031,7	3.931,7	3.889,6	3.698,7	3.554,8	3.790,7	3.612,0 ^{a)}	3.649,5 ^{a)}	3.738,9 ^{a)}
Canada	425,1	1.395,7	1.342,6	1.357,0	1.370,5	1.347,7	1.306,2	1.313,2 ^{a)}	1.278,7 ^{a)}	1.223,5 ^{a)}	1.177,3	1.110,6
Lat. Amerika	835,8	1.338,4	1.345,1	1.350,7	1.391,5	1.400,9	1.431,5	1.471,6	1.486,1	1.566,2	1.544,8	1.569,6
Azië	932,9	1.784,1	1.780,5	1.764,9	1.716,5	1.723,1	1.677,5	1.560,3	1.492,1	1.425,4	1.365,9	1.326,6
Totaal	5.980,2	8.802,8	8.822,9	8.775,1	8.730,8	8.674,4	8.405,8	8.338,2 ^{a)}	8.496,2 ^{a)}	8.344,2 ^{a)}	8.250,1 ^{a)}	8.280,2

¹⁾ Ontleend aan het „Federal Reserve Bulletin“ van Maart 1947. ²⁾ Gecorrigeerde cijfers.

**INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN
IN NEDERLAND ¹⁾.**
(in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	— 5,6
Oct. 1946	22,1	28,9	51,0	31,8	29,3	61,1	— 10,1
Nov. 1946	21,2	24,5	45,7	28,8	23,2	52,0	— 6,3
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	— 8
Tot. 1946	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	—380,1
Jan. 1947	20,5	31,2	51,7	26,2	24,2	50,4	+ 1,3
Febr. 1947	21,8	22,8	44,6	20,3	18,3	38,6	+ 6,0
Mrt 1947	18,9	26,1	45,0	24,6	22,7	47,3	— 2,3
April 1947	23,8	22,4	46,2	29,3	25,2	54,5	— 8,2
Mei 1947	19,8	24,7 ²⁾	44,5	28,9	24,7 ²⁾	53,6	— 9,1

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

²⁾ Voorlopige gegevens.

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Werklozen ²⁾	Wachtgelders ³⁾ (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
31 Oct. 1946	37.578	5.200
30 Nov. 1946	39.041	4.800
31 Dec. 1946	47.000 ⁴⁾	7.600
31 Jan. 1947	51.500 ⁴⁾	7.100
28 Febr. 1947	55.800 ⁴⁾	6.200
31 Mrt 1947	48.300 ⁴⁾	5.200
30 April 1947	31.000	3.400
31 Mei 1947	24.100	2.500
30 Juni 1947	19.700	1.800

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

²⁾ Gegevens van de arbeidsbureaux.

³⁾ Bovendien 105.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

⁴⁾ Bovendien 124.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

⁵⁾ Bovendien 161.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

⁶⁾ Bovendien 28.900 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

GROOTHANDELSPRIJZEN IN DE VERENIGDE STATEN ¹⁾.

Producten	Prijseenheid	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947
Metalen:					
ijzer (ruw)	\$ per gross ton	33,00	33,00	33,50	33,00
lood (ruw)	\$cts per lb.	15,00	15,00	15,00	15,00
tin	\$cts. „ lb.	70,00	80,00	80,00	80,00
zink	\$cts. „ lb.	10,50	10,50	10,50	10,50
koper (electrolytisch)	\$cts. „ lb.	21,38 ²⁾	21,38 ²⁾	21,38 ²⁾	21,38
Petroleum (ruwe)	\$cts. „ bbl.	3,65	3,91	3,91	4,05
Dierlijke producten:					
runderen	\$ per 100 lb.	23,25	22,85	24,00	26,35
varkens	\$ „ 100 lb.	27,10	23,70	22,80	22,50
huiden(runder-)	\$cts. per lb.	23,00	21,00	22,50	22,50
wol	\$ „ „ lb.	1,23	1,25	1,25	1,25
Plant aardige producten:					
tarwe	\$ per bushel	2,78	2,60	2,69	2,66
mais	\$ „ bushel	1,81	1,84 ²⁾	1,80	2,09
suiker	\$cts. per lb.	6,13 ²⁾	6,19 ²⁾	6,19 ²⁾	6,19 ²⁾
rubber (plantage-)	\$ per lb.	0,26	0,24	0,22	0,17
katoen	\$cts. per lb.	33,45	32,70	33,40	35,70
koffie	\$cts. „ lb.	28,00	0,26	0,23	0,26

¹⁾ Bron: „Guaranty Survey” van de „Guaranty Trust Company”, Juni 1947, blz. 18.

²⁾ Nominaal.

³⁾ Door de Regering vastgestelde maximumprijs.

Vacatures

Wij vragen voor onze juridische afdeling

een jong jurist

Enige praktijkervaring strekt tot aanbeveling. Uitvoerige schriftelijke sollicitaties te richten aan de directie van N.V. Magazijn De Bijenkorf, Amsterdam.

Grote instelling op het gebied van de voedselvoorziening vraagt voor prijsvormingswerkzaamheden een tweetal

bekwame medewerkers

waarvan één voor de binnen- en één voor de buitendienst. Naast actieve belangstelling voor econ. vraagst. worden als eis gesteld: Middelb. schoolopl. en dipl. boekhouden (bij voorkeur M.O. of S.P.D.) of cand. dipl. Economie. Voorts praktische ervaring op het gebied van kostprijsberekening in resp. binnen- en buitendienst. Br. met o.m. vermelding van datum indiensttreding, huidig sal. en levensloop te richten onder lett. K.C.N. aan Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

De Provinciale Planologische Dienst voor Zeeland te Middelburg roept gegadigden op voor de betrekking van

social-econoom

(geograaf), hoofd van de sociaal-economische afdeling. Ervaring met survey-werk noodzakelijk. Salarisnormen met inbegrip van alle bestaande toelagen, voor gehuwden f 4141.— f 5180.—, voor ongehuwden f 3933.— f 4921.— Sollicitaties te richten vóór 15 Augustus 1947 aan de Directeur van het bureau, Nieuwstraat 27 te Middelburg.

Organisatie van Nederlandse Textiefabrikanten vraagt

**IEMAND MET ERVARING IN DE
INTERNATIONALE TEXTIELHANDEL**

bij voorkeur iemand die een leidende positie bekleedt heeft in Spaans en Engels sprekende landen, voor marktonderzoeken in diverse landen binnen en buiten Europa.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Bij gebleken geschiktheid en ambitie permanente aanstelling mogelijk.

Brieven met uitvoerige opgave ten aanzien van opleiding, ervaring, etc. en verlangd salaris te richten aan Postbus 146, Arnhem.

Voor de Hoofdadministratie te Utrecht worden gevraagd enige jongemannen voor het vervullen van de betrekking van

ASSISTENT

a. voor plaatsing bij de Afdeling kostprijsberekening ter opleiding in de kostprijsberekening en ter opleiding als tijdanalyst bij het tijdstudiebureau.

b. voor plaatsing bij de Afdeling loonadministratie en premieberekening.

Vereisten: •H.B.S. 5 j.c. B of Gymnasium B; leeftijd niet ouder dan 23 jaar.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en afschriften van officiële cijferlijsten vóór 1 Augustus a.s. te zenden aan de 2e Afdeling van de Algemene Dienst der N.V. Nederlandse Spoorwegen te Utrecht, waarbij is te vermelden of men voor a of b in aanmerking wenst te komen.

Vacatures

Overheidsinstelling te 's-Gravenhage, nauw contact hebbende met de Internationale Handel en het daaraan verbonden Deviezenverkeer vraagt

meester in de rechten

Eisen: Ervaring op juridisch-economisch gebied. Candidaten moeten geschikt zijn om als Hoofd van Juridische Afdeling op te treden. Schriftelijke sollicitaties te richten tot de Centrale Personeelsdienst, Binnenhof 4 te 's-Gravenhage, onder moto: L/Cubur.J.-5¹.

HET MINISTERIE VAN OVERZEESSE GEBIEDSDELEN roept op ervaren

boekhouders boekkundige ambtenaren

voor spoedige tewerkstelling in Indië op kort verband, contract voor 3 jaren (mogelijkheid van prolongatie bestaat).

Minimum-eisen: a. eindexamen Mulo en Practijkdiploma boekhouden; b. eindexamen middelbare school 5-j. c. en practijkdiploma boekhouden.

Schriftelijke sollicitaties, waarin gedetailleerde gegevens over: ouderdom, burg. staat (event. aantal onderhoudsbehoeftige kinderen) benevens overlegging nominatieve dienststaat, bewijs van goed gedrag, vermelding referenties en huidig inkomen, richten aan bovengenoemd Ministerie t.a.v. Kamer 138, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

VAN DER HEEM N.V.
DEN HAAG — HOLLAND

vraagt voor haar Hoofdkantoor een
EERSTE ASSISTENT
voor de Chef van het Planbureau

Hij zal worden belast met het opstellen van detailplannen voor de verschillende fabrieken aan de hand van de jaarplanning.

- Eisen:
1. Leeftijd 25-35 jaar.
 2. Mulo of H.B.S., kennis van het wetenschappelijk fabrieksbeheer.
 3. Groot organisatievermogen en helder verstand.

Sollicitaties in enveloppe, voorzien van motto „planning”, te zenden aan Van der Heem N.V. — Postbus 60 — Den Haag.

Belangrijke Fabriek in het O. des lands vraagt jong drs in de economie en jong m.t.s.-er

werktuigk. of chem. techn. opleiding. Na gebleken geschiktheid vooruitz. opn. in de bedrijfsleiding. Behoorlijke salariering. Handgeschr. br. met uitv. inl. en verl. sal. van bij voork. ongeh. soll. worden ingewacht onder no. 6960 Zelhorst's Algem. Adv. Bureau, Luttekestraat 42, Zwolle.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

International Business Machines Corporation New York kondigt 2 belangrijke nieuwe machines aan:

1. IBM Calculating Punch, Type 602,
2. IBM Proof Machine, Type 801.

Vraagt nadere inlichtingen aan:

Internationale Bedrijfsmachine Mij N.V.

Frederiksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)